

Ιστορία Α' Γυμνασίου

Πλάνα μαθημάτων

Διδάσκουσα καθηγήτρια: Άντζελα Λιάκου

Αγαπητοί γονείς-κηδεμόνες,

Με την παρούσα επιστολή θα ήθελα κατά πρώτον να καλωσορίσω τα παιδιά σας στο σχολείο μας, να τους ευχηθώ μια πολύ καλή σχολική χρονιά και μια λαμπρή σχολική πορεία στο γυμνάσιο και κατά δεύτερον να σας ενημερώσω ότι επιθυμώ μια, όσο το δυνατόν, στενή επικοινωνία μαζί σας. Γνωρίζοντας τις δυσκολίες για συνεχή επαφή μεταξύ γονέων/κηδεμόνων-καθηγητών, λόγω διαφόρων υποχρεώσεων των πρώτων, σκέφτηκα να χρησιμοποιήσω ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ μας τα πλάνα μαθημάτων που μοιράζω στους μαθητές μου ως βοήθημα για τη μελέτη του μαθήματος της ιστορίας και να σας ενημερώσω για τα ακόλουθα:

1. Τα πλάνα που θα βρείτε συγκεντρωμένα σ' αυτό το βοήθημα είναι μία προσωπική δουλειά, βασισμένη στο βιβλίο της ιστορίας της Α' Γυμνασίου, το οποίο διανέμεται δωρεάν από το Υ-ΠΑΙΘ, και σε καμία περίπτωση δεν το αντικαθιστούν. Η προσωπική μου άποψη και πρόταση για μια σωστή κι ολοκληρωμένη μελέτη του μαθήματος είναι η ακόλουθη:

α/ Οι μαθητές θα πρέπει να χρησιμοποιούν συνδυαστικά το βιβλίο και τα πλάνα τους, εφόσον αυτό τους εξυπηρετεί. Φυσικά, δεν είναι υποχρεωμένοι να μελετούν από τα πλάνα, αν αυτό τους δυσκολεύει ή δεν τους εξυπηρετεί.

β/ Εφόσον θέλουν να αξιοποιήσουν τα πλάνα, προτείνω η χρήση τους να γίνεται με τον ακόλουθο τρόπο:

- i. Διαβάζουμε 2-3 φορές **καλά** το μάθημα από το βιβλίο.
- ii. Διαβάζουμε μία παράγραφο από το βιβλίο και την ξαναδιαβάζουμε από το πλάνο.
- iii. Έχοντας πάντα ανοικτό το βιβλίο δίπλα μας, ώστε να ανατρέξουμε σε αυτό όταν μας δυσκολεύει κάποια πρόταση από το πλάνο, αρχίζουμε να μαθαίνουμε το μάθημα.
- iv. **ΠΡΟΣΟΧΗ!!!!** Ένα συνηθισμένο λάθος μελέτης που έχει αρνητικό αντίκτυπο στην επίδοση των μαθητών είναι το ακόλουθο: το μικρό μέγεθος των παραγράφων των πλάνων τούς ξεγελά, γιατί διαβάζουν την κάθε παράγραφο ξεχωριστά, χωρίς να επαναλαμβάνουν τις προηγούμενες. Έτσι, όταν τελειώνουν τη μελέτη τους, νομίζουν ότι έχουν μελετήσει, όμως στην πραγματικότητα, το μόνο που έχει μείνει στο μυαλό τους είναι η τελευταία παράγραφος. Για να αποφύγουμε το λάθος αυτό, πρέπει κάθε φορά που προχωράμε στην επόμενη παράγραφο, να επαναλαμβάνουμε και τις προηγούμενες. Δηλαδή: Διαβάζουμε την πρώτη παράγραφο. Αφού είμαστε σίγουροι ότι την κατανοήσαμε και μπορούμε να την αποδώσουμε, διαβάζουμε τη δεύτερη. Μόλις κατανοήσουμε και αποδώσουμε κι αυτήν, επαναλαμβάνουμε και τις δύο παραγράφους. Όταν πάμε στην τρίτη, αφού ακολουθήσουμε την ίδια διαδικασία, βεβαιωνόμαστε ότι μπορούμε να αποδώσουμε και τις τρεις μαζί κ.ο.κ.

Είναι αυτονόητο, ότι ο μαθητής μπορεί να υιοθετήσει ένα δικό του τρόπο εμπέδωσης. Φυσικά δεν απαιτείται «παπαγαλίστικη» εκμάθηση των παραγράφων, ούτε συγνή απομνημόνευση. Μπορεί κάλλιστα να αποδώσει με δικά του λόγια το κάθε μάθημα και να το εμπλουτίσει προσθέτοντας γνώσεις που έχει αποκτήσει από άλλες πηγές και, φυσικά, και την προσωπική του άποψη και κρίση.

γ/ Ένας άλλος τρόπος μελέτης είναι να διατυπώνουμε ερωτήσεις με τον τίτλο της κάθε παραγράφου και να τις απαντάμε. Όταν μπορούμε να απαντήσουμε σε όλες τις ερωτήσεις, τότε σίγουρα έχουμε κατανοήσει το μάθημα.

2. Μετά τα πλάνα θα βρείτε φύλλα αξιολόγησης των μαθητών αλλά και επικοινωνίας μεταξύ μας. Δεδομένου ότι εξετάζω όλους τους μαθητές κάθε φορά, σε κάθε μάθημα είτε με προφορική είτε με γραπτή εξέταση, μέσα από τα φύλλα αυτά, εγώ θα σας ενημερώνω για την επίδοση των παιδιών σας στο μάθημά μου σε καθημερινή βάση κι εσείς θα μπορείτε να μου γράφετε κάποιο σχόλιο στην τελευταία σελίδα των πλάνων η οποία αφορά στα δικά σας σχόλια, αν το επιθυμείτε. Ωστόσο, θα σας παρακαλούσα να υπογράφετε κάθε φορά την αξιολόγηση, για να ενημερώνομαι κι εγώ με τη σειρά μου ότι λάβατε γνώση για την εξέταση της ημέρας.
3. Μία άλλη οδός επικοινωνίας μεταξύ μας μπορεί να είναι και το ιστολόγιό μου, blogs.sch.gr/angelaliakou. Όσοι από εσάς έχετε πρόσβαση στο διαδίκτυο, θα μπορείτε να ενημερώνεστε μέσα από αυτό για το μάθημα της ημέρας. Επίσης τα παιδιά σας θα μπορούν να δουν το μάθημα σε μορφή βίντεο (όπως γίνεται μέσα στην τάξη) σε περίπτωση απουσίας τους. Για να δείτε εσείς και τα παιδιά σας τα σχετικά με τα μαθήματα video, αφού μπείτε στην παραπάνω σελίδα ιστολογίου ενεργήστε ως εξής:
- α/ Επιλέξτε «ιστορία α΄ γυμνασίου» από τις κατηγορίες (categories).
 - β/ Πηγαίνετε το τέλος της σελίδας.
 - γ/ Πατήστε την επιλογή «older» τόσες φορές, όσες χρειάζεται για να σας οδηγήσει στη σελίδα με την ενότητα του μαθήματος που σας ενδιαφέρει.
 - δ/ Κάντε κλικ πάνω στη λέξη ΚΕΦΑΛΑΙΟ ... (π.χ. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α). Περιμένετε λίγο και θα σας ανοίξει το video.
 - ε/ **Προσοχή! Το video δεν προχωράει μόνο του.** Για να προχωρήσει πρέπει να πατάτε κάθε φορά το κουμπί που ενεργοποιεί την προς τα εμπρός κίνηση. (Αυτό το έκανα, για να διευκολύνω τον κάθε μαθητή ώστε να μένει στην κάθε διαφάνεια, που έχει ενσωματωθεί στα video, όση ώρα εκείνος χρειάζεται για να την επεξεργαστεί).

Πιστεύω ότι μια καλή και τακτική συνεργασία μεταξύ μας θα βοηθήσει τα παιδιά σας στη μαθητική τους πορεία. Για το λόγο αυτό είμαι στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε περαιτέρω διευκρίνιση χρειάζεστε ή για οποιαδήποτε πρόταση ή απορία θέλετε να μου υποβάλετε.

Με εκτίμηση
Άντζελα Λιάκου

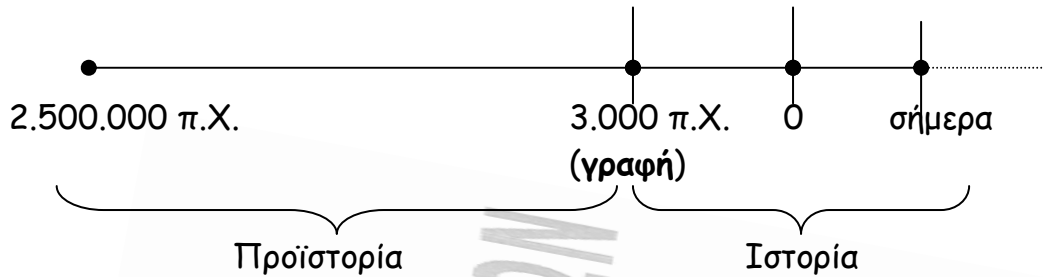
Έλαβα γνώση

Ο γονέας/κηδεμόνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

1. Διάκριση ιστορίας - προϊστορίας:

Εμφάνιση του ανθρώπου στη γη: πριν 2.500.000 χρόνια στην Αφρική

Στάδια εξέλιξης του ανθρώπου:

1. Ικανός άνθρωπος (*homo habilis*)
2. Όρθιος άνθρωπος (*homo erectus*): ανακάλυψη φωτιάς
3. Σοφός άνθρωπος (*homo sapiens*)
4. Σοφότατος άνθρωπος (*homo sapiens sapiens*)

1. Παλαιολιθική εποχή (2.500.000 π.Χ. - 6.500 π.Χ.)

A. Ζωή του ανθρώπου: (κλίμα ψυχρό)

- i. Ζει σε σπηλιές
- ii. Είναι νομάς (= δεν έχει σταθερή κατοικία), κυνηγός, ψαράς και τροφοσυλλέκτης (=μαζεύει την τροφή του από τη γη)

B. Τέχνη:

Σπηλαιογραφίες (εικόνες κυρίως ζώων)

2. Η νεολιθική εποχή (6.500 π.Χ. - 3000 π.Χ.)

Ζωή του ανθρώπου: (θερμότερο κλίμα)

- i. Έχει **σταθερή κατοικία**: μόνιμη εγκατάσταση + δημιουργία οικισμών → πρώτα χωριά
- ii. Είναι **γεωργός-κτηνοτρόφος, τεχνίτης** (όχι πια κυνηγός + τροφοσυλλέκτης, αλλά παραγωγός της τροφής του).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄
Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ (3000 π.Χ. - 1.100π.Χ.)

«Εύφορη ημισέληνος» :πολιτισμός των Σουμερίων	Ελλάδα: πολιτισμοί:Κυκλαδικός
« Βαβυλωνίων	Μινωικός
« Ασσυρίων	Μυκηναϊκός
« Αιγυπτίων	
« Εβραίων	
« Φοινίκων	
« Χετταίων	

1. Σουμεριοί

Εφευρίσκουν τη **Σφηνοειδή γραφή** (πρώτη μορφή γραφής)

2. Βαβυλώνιοι

1. 2^η χιλιετία: με κέντρο τη Βαβυλώνα, η Μεσοποταμία = ισχυρότατο κράτος. Βασιλιάς: Χαμουραμπί
2. Ανάπτυξη νομοθεσίας : **Κώδικας Χαμουραμπί = αρχαιότερη γραπτή νομοθεσία** (αυστηρότατοι νόμοι)

3. Αιγύπτιοι

1. «Δώρο του Νείλου»: Πλούσια χλωρίδα και πανίδα που καλύπτουν τις ανάγκες των Αιγυπτίων
2. Τρεις περίοδοι ακμής: i/ **Αρχαίο Βασίλειο** (3000-2200 π.Χ.)
ii/ **Μέσο Βασίλειο** (2050-1800 π.Χ.)
iii/ **Νέο Βασίλειο** (1600-1100π.Χ.):
3. Κοινωνία: α/ Ηγεμόνας: Φαραώ = γιος του Όσιρι (Θεός), απόλυτος άρχοντας + θρησκευτικός αξιωματούχος
β/ Χωρικοί (9/10 του πληθυσμού): ακτήμονες, καλλιεργούν χωράφια άλλων και πληρώνουν βαρείς φόρους στους γαιοκτήμονες (=ιδιοκτήτες γης)
γ/ Τεχνίτες (ζουν στην πόλη)
δ/ Αιχμάλωτοι πολέμου : εργάτες στα ορυχεία
4. Θρησκεία: α/ Πολλοί θεοί : Άμον Ρα, Όσιρις, Ίσις
β/ Πίστη στη μεταθάνατο ζωή → ταρίχευση νεκρών (μούμιες)
5. Γραφή : Ιερογλυφικά

4. Φοίνικες

Επινόηση αλφαβήτου : 22 σύμφωνα (από εκεί προέρχεται το ελληνικό αλφάβητο)

5. Εβραίοι

1. Νομαδική ζωή (αρχικά)
2. Εγκατάσταση στη Χαναάν
3. Τέλος 2^{ης} χιλιετίας: ίδρυση ισχυρού κράτους με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ
4. Θρησκεία: α/ Ένας Θεός, παντοδύναμος
β/ Ιερό βιβλίο: Εβραϊκή Βίβλος (Παλαιά Διαθήκη)

2. Ο ΚΥΚΛΑΔΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ανάπτυξη κυκλαδικού πολιτισμού:

Ήπιο κλίμα + γεωγραφική θέση:

Κυκλάδες: Φυσική γέφυρα ανάμεσα στην Ευρώπη και στην Ασία, την Ηπειρωτική Ελλάδα και την Κρήτη

3^η χιλιετία: 1. Αυτόνομη ανάπτυξη κάθε οικισμού κοντά στη θάλασσα ή στις κατηφορίες των λόφων
(3.000-2.000π.Χ.) 2. Δεν υπάρχει κεντρική εξουσία
3. 2.300π.Χ. α/ Οχύρωση κάποιων οικισμών
β/ Καταστροφή και ξαναχτίσιμο κάποιων άλλων οικισμών
γ/ Χτίσιμο άλλων οικισμών μακριά από τη θάλασσα

2^η χιλιετία: 1. Επαφές με την ηπειρωτική Ελλάδα + Κρήτη
(2.000-1.000π.Χ.) 2. Επέκταση οικισμών (κτίρια πιο σύνθετα + πιο επιβλητικά)
Σημαντικότερος οικισμός της εποχής: Ακρωτήρι στη Θήρα
3. α/ 1600π.Χ.: Σεισμός: καταστροφή μεγάλων κυκλαδικών οικισμών → επηρεάζονται από τη μινωική Κρήτη (σε ακμή)
β/ 1450 π.Χ. (περίπου): καταστροφή μινωικών ανακτόρων: κυριαρχία των Κυκλάδων από τους Μυκηναίους → μετάδοση πολιτισμού, τέχνης, θρησκείας

Κυκλαδική τέχνη:

Χαρακτηριστικό δημιούργημα:

1. Μαρμάρινα αγαλματίδια κυρίως γυμνών γυναικών, λίγων ανδρών μουσικών, πολεμιστών ή κυνηγών
2. Αγγεία (Τήλινα, μαρμάρινα, μεταλλικά) απλή διακόσμηση

3. Ο ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

A. Η Κρήτη:

1. Κατοικείται για πρώτη φορά κατά τη Νεολιθική εποχή
2. Σημαντικότερος οικισμός: Κνωσός
3. 3^η και 2^η χιλιετία (3.000-1.000π.Χ.) : Ο πολιτισμός της (γνωστός ως «μινωικός πολιτισμός» από το βασιλιά Μίνωα) φτάνει σε υψηλό επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης και καλλιτεχνικής παραγωγής

B. Μινωικός πολιτισμός:

1. Ανακαλύπτεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα
2. Αρχές 3^{ης} χιλιετίας: α/ Αύξηση του πληθυσμού
 β/ Συστηματική γεωργία και κτηνοτροφία
 γ/ Οργάνωση των κατοίκων σε μικρούς οικισμούς
3. Επαφή των Μινωιτών με άλλες περιοχές του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου (Κυκλάδες, Κύπρος, Αίγυπτος)
4. Εξαγωγή λαδιού, κρασιού, ξυλείας, λίθινων αγγείων, (ίσως) υφασμάτων και δερμάτων
5. Εισαγωγή μετάλλων, πρώτων υλών (χαλκό, άργυρο) για κατασκευή όπλων, εργαλείων και καλλιτεχνημάτων
6. Γύρω στο 2.000 π.Χ. : Εμφάνιση των **πρώτων ανακτόρων**
7. Δημιουργία πόλεων γύρω από τα ανάκτορα: Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Ζάκρο.
8. 1.800 π.Χ.: Καταστροφή των πρώτων ανακτόρων από σεισμό
9. Κατασκευή **νέων ανακτόρων** (1.700-1.450 π.Χ.). Την εποχή αυτή οι Μινωίτες:
 α/ Κυριαρχούν στο Αιγαίο
 β/ Ιδρύουν αποικίες (Κύθηρα, Ρόδος)
 γ/ Έχουν στενές σχέσεις με την ηπειρωτική Ελλάδα
 δ/ Επηρεάζουν το μυκηναϊκό πολιτισμό

Γ. Τα ανάκτορα:

1. Αποτελούνται από πολλά κτίρια
2. Χαρακτηριστικά:
 α/ Έχουν προσανατολισμό από το Βορρά προς το Νότο
 β/ Έχουν μία ορθογώνια κεντρική αυλή (γύρω της βρίσκονται τα κτίρια)
 γ/ Είναι πολυώροφα
 δ/ Έχουν μεγάλες σκάλες, φωταγωγούς, σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης
 ε/ Πολλοί χώροι έχουν τοιχογραφίες
 στ/ Δεν είναι οχυρωμένα
3. Είναι διοικητικά, οικονομικά, θρησκευτικά και καλλιτεχνικά κέντρα (= συγκεντρωτικό σύστημα διακυβέρνησης)
4. Εκεί ζουν επίσης αξιωματούχοι, υπάλληλοι και τεχνίτες
5. Είναι κατοικία του άρχοντα της ευρύτερης περιοχής
6. Εκεί συγκεντρώνονται η παραγωγή και τα εμπορεύματα για να διατεθούν στο εσωτερικό του νησιού ή στο εξωτερικό
7. Είναι κέντρα κατασκευής πολύτιμων αντικειμένων και καλλιτεχνημάτων

Δ. Άλλα κέντρα στην Κρήτη:

1. Επαύλεις ή αγροκίες (= αγροκτήματα) που:

- α/ συγκεντρώνουν τη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή της περιοχής
- β/ ελέγχουν τη διακίνηση των προϊόντων για λογαριασμό των ανακτόρων

1700π.Χ.: Αρχικά χρησιμοποιούν γραφή που μοιάζει με ιερογλυφικά.

Αργότερα χρησιμοποιούν νέα γραφή: **Γραμμική Α** (= Κάθε σημείο (σύμβολο) αντιστοιχεί σε μια συλλαβή. (Δεν έχει διαβαστεί ακόμα))

Ε. Παρακμή Μινωικού πολιτισμού

1. Καταστροφή των μινωικών ανακτόρων (πιθανώς από σεισμό). Σώζεται αυτό της Κνωσού
2. Εξασθένηση πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης
3. Κατάληψη της Κνωσού από τους Μυκηναίους και κυριαρχία τους σε μεγάλο τμήμα της κεντρικής και ανατολικής Κρήτης (μέχρι το 1370π.Χ.)
4. Καταστροφή του ανακτόρου της Κνωσού (1370π.Χ.)
5. Η Κρήτη γίνεται επαρχία του μυκηναϊκού κόσμου αλλά διατηρεί ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά

4. Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΜΙΝΩΙΤΩΝ

A. Θρησκεία

1. Θεότητα = κάτι το μυστηριακό, το άπιαστο
2. Πίστη σε γυναικείες θεότητες που σχετίζονται με:
 - α/ Τη βλάστηση
 - β/ Διαδοχή των εποχών
 - γ/ Άνθηση
 - δ/ Μαρασμό
 - ε/ Θάνατο
 - στ/ Ανάσταση
3. Ιερατείο= γυναίκες (κυρίως). Λίγοι άνδρες
4. Δεν υπάρχουν μεγάλοι ναοί αλλά μόνο μικρά ιερά στα ανάκτορα ή ιδιωτικά.
5. Λατρεία του θείου μέσα σε σπήλαια (Δικταίο Άντρο)
6. Προσφορά μικρών αγαλματίδιων που απεικονίζουν τους ίδιους τους θεούς.
7. Ιερό δέντρο: Ελιά
8. Ιερό ζώο: Ταύρος
9. Οι Ιερές τελετές περιλαμβάνουν: χορούς και αγώνες (π.χ. ταυροκαθάψια (= κάτι σαν ροντέο))

Για τη θρησκεία των μινωιτών μαθαίνουμε από τα έργα τέχνης τους.

B. Τέχνη

Τέχνη με ποικιλία και πρωτοτυπία με προτίμηση στη φύση:

1. Κεραμική (εφεύρεση γρήγορου κεραμικού τροχού) → κομψά αγγεία με διάφορα σχήματα:
 - α/ **Ρυτά**: Μεγάλα αγγεία, ορισμένα με μορφή κεφαλής ζώου (μινωικός ταύρος). (Μυτερά προς τα κάτω). Χρησιμοποιούνται στις τελετουργίες
 - β/ **Καμαραϊκά** (επειδή βρέθηκαν στη σπηλιά των Καμαρών): πολύχρωμα, με πολύπλοκα σχέδια με καμπύλες, και θέματα από το ζωικό και φυτικό κόσμοΑγγεία από πηλό ή πέτρα:
2. Αγαλματίδια κυρίως γυναικών, αλλά και ανδρών ή ζώων
3. Κοσμήματα από χρυσό ή ασήμι
4. Σφραγίδες από ελεφαντοστό και σκληρούς ημιπολύτιμους λίθους με χαραγμένα γραμμικά σχέδια
5. Τοιχογραφίες (κυρίως από τα ανάκτορα της Κνωσού):
 - Θρησκευτικές ή τελετουργικές πομπές
 - Όμορφα τοπία με πλούσια βλάστηση και ζώα
 - Θέματα από το θαλάσσιο κόσμο

5. Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

A. Κοινωνική πολιτική και οικονομική οργάνωση

1600-1100π.Χ.: Μυκηναϊκός πολιτισμός (η ονομασία δόθηκε από τους αρχαιολόγους επειδή σημαντικότερο κέντρο της εποχής ήταν οι Μυκήνες)

Ο Ερρίκος Σλήμαν ανακαλύπτει με ανασκαφές βασιλικούς τάφους.

Ανάκτορα:

1400 π.Χ.: πρώτα ανάκτορα → Ανακτορική φάση που διαρκεί 2 αιώνες

1200 π.Χ.: καταστροφή ή παρακμή μυκηναϊκών ανακτόρων

Τοποθεσία: στην κορυφή οχυρωμένων ακροπόλεων

Κέντρο: Αργολίδα

Δραστηριότητα: Διοικητικά κέντρα διαφόρων επικρατειών.

Επιρροές:

Από μινωική Κρήτη (χωρίς να χάσουν τη δική τους ταυτότητα) δανείστηκαν:

- τεχνολογικά επιτεύγματα
- μορφές τέχνης
- ιδέα της γραφής.

Πρωτοτυπία: **Θολωτοί τάφοι** (= τάφοι με οροφή σε σχήμα θόλου κι απ' έξω μοιάζουν με λόφους)

Οικονομία: Βασίζεται στη:

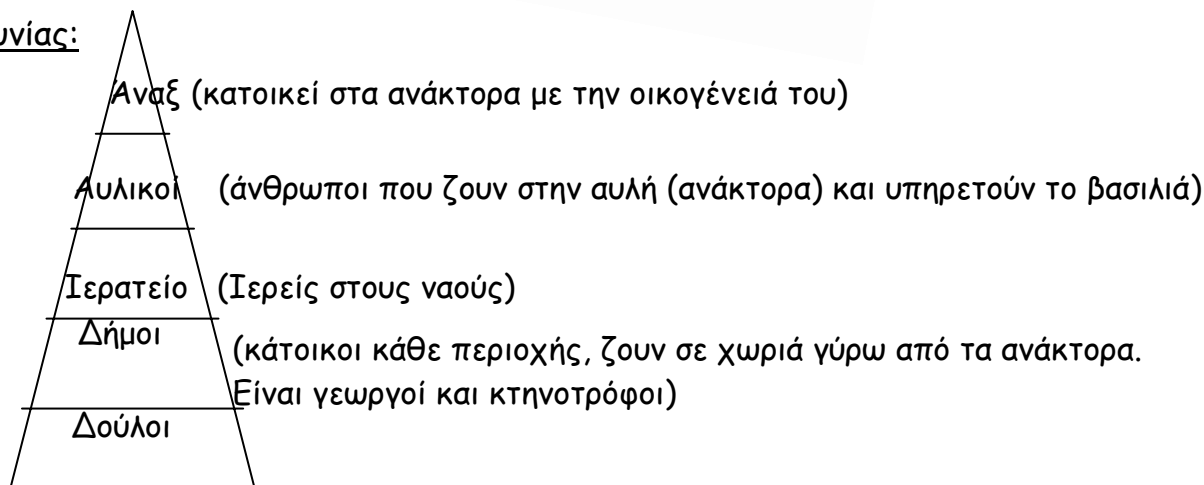
1. Γεωργία
2. Κτηνοτροφία
3. Βιοτεχνία
4. Ναυτιλία
5. Εμπόριο

Κοινωνία: Κοινά στοιχεία μεταξύ των ελληνικών φύλων:

1. Γλώσσα
2. Θρησκεία
3. Θεσμοί
4. Κοινωνική και πολιτική οργάνωση

} → Ενιαίος πολιτισμός = πολιτισμός της μυκηναϊκής κοινής

Δομή κοινωνίας:

Β. Η Γραμμική γραφή Β

Βρέθηκαν επιγραφές γραμμένες σε **Γραμμική Β**, που χρονολογούνται μετά το 1400 π.Χ.

Διαπίστωση: Η γλώσσα των πινακίδων ήταν ελληνική, γραμμένη σε συλλαβές (συλλαβική γραφή) (δηλ. κάθε σύμβολο αντιστοιχεί σε μια συλλαβή)

Τη γραφή αυτή γνώριζαν εξειδικευμένοι γραφείς των ανακτόρων

Κείμενα πινακίδων: Εμπορικές και οικονομικές δραστηριότητες των ανακτόρων

Έμμεσες πληροφορίες για τη διοικητική οργάνωση και τη θρησκευτική ζωή του μυκηναϊκού κόσμου.

Γ. Εξάπλωση του μυκηναϊκού κόσμου

1. Κυριαρχία των μυκηναίων στην Κρήτη → Θαλασσοκράτορες
2. Ίδρυση αποικιών και εμπορικών σταθμών στο Αιγαίο και στα μικρασιατικά παράλια
3. Αναζήτηση πρώτων υλών σε Εγγύς Ανατολή, Ιταλία, Σικελία, Ισπανία, Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη
4. Δημιουργία αποικιών στην Κύπρο
5. Επαφές με τους Χετταίους (= Αχαιοί)

Δ. Κατάρρευση του μυκηναϊκού κόσμου

1200 π.Χ. Ξαφνική κάμψη της μυκηναϊκής δύναμης:

1. Καταστροφή ανακτόρων και οικισμών
2. Εξαφάνιση Γραμμικής γραφής Β

Υποθέσεις για την πτώση του μυκηναϊκού πολιτισμού:

1. μετακίνηση νέων ελληνικών φύλων (κάθοδος Δωριέων)
2. εσωτερικές αναταραχές
3. αναστάτωση την Ανατολική Μεσόγειο λόγω της πτώσης των Χετταίων και τις επιθέσεις εναντίον της Αιγύπτου → οικονομική κρίση → εξασθένηση μυκηναϊκού εμπορίου → παρακμή μυκηναϊκών ανακτόρων

6. ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

A. Θρησκεία

Πριν διαβάσουν τη Γραμμική Β οι επιστήμονες νόμιζαν ότι οι Μυκηναίοι είχαν την ίδια θρησκεία με τους Μινωίτες. Όμως ανακαλύπτουν ότι οι Μυκηναίοι πίστευαν σε άλλους θεούς όπως ο Ζεύς, η Ήρα, ο Ποσειδών, η Άρτεμις, ο Άρης και ο Διόνυσος. Σπουδαία θέση έχει η θεά «Πότνια», στην οποία προσφέρουν πρόβατα, αρωματικά έλαια, μαλλί και μέλι.

Οι Μυκηναίοι δε χτίζουν μεγάλους ναούς αλλά λατρεύουν τους θεούς τους σε μικρά ιερά.

Οι ιερείς, άντρες και γυναίκες, αποτελούν μια ιδιαίτερη κοινωνική τάξη και διαχειρίζονται την περιουσία των ιερών.

B. Τέχνη

Αναπτύσσεται στα κέντρα της ηπειρωτικής Ελλάδας με έντονη μινωική επίδραση

α/ Αρχιτεκτονική:

1. Ανάκτορα: Με απλούστερα σχέδια από τα μινωικά

Σε υψώματα - ακροπόλεις

Τα οχυρώνουν με γιγαντιαία τείχη ← **κυκλώπεια τείχη** (γιατί χρησιμοποιούν τεράστιες πέτρες για το χτίσιμό τους)

Αποτελούνται από προθάλαμο που βλέπει στην αυλή και ένα κύριο δωμάτιο με μεγάλη κυκλική εστία (= τζάκι) στο κέντρο. Είναι χώρος υποδοχής

Άλλοι χώροι κατοικίας γύρω-γύρω

2. Τάφοι: i. Πέτρινες πλάκες πάνω στους τάφους (= επιτύμβιες στήλες) με πολεμικές ή κυνηγετικές σκηνές

ii. Θολωτοί τάφοι: μακρύς διάδρομος με πέτρινους τοίχους που οδηγεί σε κυκλικό θάλαμο με οροφή σε σχήμα θόλου. Απ' έξω ο τάφος σκεπάζεται με χώμα και μοιάζει με λόφο

β/ Ζωγραφική και κεραμική:

i. Τοιχογραφίες στα ανάκτορα και κεραμική με επιρροή από τους Μινωίτες.

ii. Αγγεία με εικόνες ανθρώπων, ζώων, πουλιών, ψαριών και σκηνές με άρματα.

γ/ Μεταλλοτεχνία:

Κοσμήματα και σκεύη με διάφορες σκηνές από χρυσό ή ασήμι ή άλλα πολύτιμα υλικά

i. Ξίφη

ii. Εγχειρίδια

iii. Χρυσές προσωπίδες νεκρών βασιλιάδων

} πολύτιμα έργα τέχνης που μαρτυρούν τον πλούτο και τη δύναμη των Μυκηναίων βασιλιάδων καθώς και την επικοινωνία τους με χώρες της Ανατολής και την Αίγυπτο απ' όπου προμηθεύονται τα πολύτιμα υλικά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄
Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ 1100 ΕΩΣ ΤΟ 800 π.Χ.
1. ΟΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

1100-950 π.Χ. : Ελλάδα σε κρίση: Προβλήματα:

1. Σημαντική μείωση πληθυσμού
2. Περιορισμός της οικονομίας στη γεωργία και τη κτηνοτροφία
3. Εξασθένηση της κεντρικής εξουσίας → Η οργάνωση στηρίζεται: στην οικογένεια, στο χωριό, στην ομάδα

Η διαμόρφωση των φυλετικών κοινοτήτων - Πρώτος ελληνικός αποικισμός

Μετακινήσεις από βόρεια προς το Αιγαίο και τα παράλια της Μ. Ασίας

Μετακινήσεις φυλετικών ομάδων:	Από	Προς
<u>Δωριείς</u>	Πίνδος	1. Ρόδος 2. Κως 3. Νότια παράλια Μ. Ασίας → δωρική εξάπολη
<u>Αιολείς</u>	Θεσσαλία	Βόρεια Μικρά Ασία → Αιολίδα (Τρωάδα-Σμύρνη)
<u>Ίωνες</u>	Βόρεια παράλια Πελοποννήσου	1. Χίος 2. Σάμος 3. Ίωνία (Κεντρικά παράλια Μ. Ασίας)

Κράτος = ένωση πολλών κοινοτήτων (που ανήκουν στην ίδια φυλή)

Αρχηγός = βασιλιάς = αρχιστράτηγος: αρχικά εκλέγεται από τη συνέλευση των πολεμιστών (→ ικανότερος πολεμιστής) στη συνέχεια πηγαίνει από τον πατέρα στο γιο

Οικονομία: 1. Γεωργία
2. Εμπόριο (πόλεις Μ. Ασίας → μεγάλα εμπορικά κέντρα)

950π.Χ. και μετά: Μεγάλη τεχνολογική, δημογραφική (= πολλές γεννήσεις) και πνευματική ανάπτυξη

Ο κόσμος των ομηρικών επών:

10^{ος} -8^{ος} αι. π.Χ. = γεωμετρική εποχή

Οι άνθρωποι κατά τους αιώνες αυτούς αναζητούν τις ρίζες τους και θέλουν να μάθουν για το παρελθόν τους → Ομηρικά έπη: 1. Στηρίζονται στην προφορική παράδοση
2. Στοχεύουν στο να ξαναζωντανέψουν το παρελθόν (Τρωικός πόλεμος, βασιλείς-ήρωες)

Πολιτική κατάσταση: Συνεχής πολιτική αστάθεια
Ηγεμόνας = βασιλεύς: Απόλυτα ανεξάρτητος, πρέπει διαρκώς να αποδεικνύει τις ικανότητές του με διάφορα πολεμικά κατορθώματα και με αγώνες ιδιαίτερα μεγαλοπρεπείς.

Κοινωνία: Ανισότητα: Ίεραρχία σύμφωνα με την κατανομή της λείας από τους πολέμους
Διατήρηση της εξουσίας: όχι εξασφαλισμένη

Εποχή ομηρικών επών: 11^{ος} - 8^{ος} αι. π.Χ.

Συμπέρασμα: Αν και τα ομηρικά έπη (Οδύσσεια και Ιλιάδα) προσπαθούν να ζωντανέψουν το παρελθόν, στην ουσία περιγράφουν τη σύγχρονή τους κοινωνική και πολιτική κατάσταση.

2. Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

A. Το ελληνικό αλφάβητο

Προέρχεται από το φοινικικό με πολλές προσαρμογές και παραλλαγές:

Μετατρέπονται ορισμένα σύμφωνα (το φοινικικό αλφάβητο έχει μόνο σύμφωνα) σε φωνήεντα →
Δυνατότητα ανάγνωσης και γραφής από πολλούς ανθρώπους (και όχι μόνο από τους γραφείς) →
γνώση και πολιτισμός → πρόοδος

Από το ελληνικό αλφάβητο προέρχεται το λατινικό.

B. Τέχνη

11^{ος}-8^{ος} αι. π.Χ. : Γεωμετρική τέχνη:

Αγγεία και αγαλματίδια : Γεωμετρικά σχήματα ή μορφές ανθρώπων και ζώων (χρήση διαβήτη)

Θέματα: Παραστάσεις σχετικές με το θάνατο

Μυθολογικά θέματα (τέλος εποχής)

Ναοί: Μεγάλοι ναοί από πέτρα (κάτω) και τούβλα (πάνω) με σαμαρωτές (ΠΠΠΠΠ) ή επίπεδες στέγες από πηλό και κλαδιά.

Μερικοί είναι μακρόστενοι με μία κεντρική σειρά από κολόνες (= κίονες)

Σπίτια: Μικρά, σε υψώματα για να προστατεύονται από τους εχθρούς

Οικισμοί: Μικροί, κάποιοι οχυρωμένοι με ισχυρά τείχη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄
ΕΝΟΤΗΤΑ 1
ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ

Αίτια αποικισμού

Μετανάστευση των Ελλήνων προς τις ακτές της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου.

Λόγοι:

1. Οικονομικοί: α/ Αναζήτηση γης που να μπορούν να καλλιεργούν
β/ Αναζήτηση μεταλλευμάτων
2. Πολιτικοί: Όταν ένας πολιτικός έχανε σε μια πολιτική μάχη αναγκαζόταν να εγκαταλείψει την πατρίδα του

Αναχώρηση

1. Αναχώρηση με μεγάλη συγκίνηση και με τη συμμετοχή όλων των κατοίκων
2. Αρχηγός αποστολής = **οικιστής** (= άτομο με ξεχωριστές ικανότητες που εμπνέει εμπιστοσύνη)

Εγκατάσταση

Όχι τυχαία εγκατάσταση, αλλά το νέο μέρος επιλέγεται ώστε να έχει:

- α/ Πλούσια ενδοχώρα
- β/ Απάνεμο (ήσυχο) λιμάνι
- γ/ Φυσική οχύρωση

Σχέση μητρόπολης-αποικίας

Η νέα πόλη:

1. Έχει δική της οργάνωση και θεσμούς
2. Σταδιακά γίνεται ανεξάρτητη
3. Κάνει συμμαχία και αναπτύσσει οικονομικές σχέσεις με άλλες πόλεις
4. Έχει στενούς δεσμούς με τη μητρόπολη (την πόλη απ' την οποία έφυγαν οι κάτοικοι) και δε συγκρούεται ποτέ με αυτήν. Αν αυτό συμβεί, όλοι το κατακρίνουν

Συνέπειες

1. Πάρα πολλές ελληνικές αποικίες στη Μεσόγειο, τον Εύξεινο Πόντο και την Κάτω Ιταλία (= Μεγάλη Ελλάδα)
2. Αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων:
 - α/ Επαφή με άλλους λαούς → Νέες ιδέες και γνώσεις
 - β/ Ανάπτυξη αγγειοπλαστικής
 - γ/ Δημιουργία νέων επαγγελματιών χάρη στον πλούτο σε μέταλλα και στο εμπόριο (← **Κάπηλοι** (= μικροέμποροι και λιανοπωλητές))
 - δ/ Δημιουργία σταθερών χώρων όπου πωλούνται τα προϊόντα γιατί: μεγάλη κατανάλωση προϊόντων= αύξηση αγορών

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Η ΠΟΛΗ - ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ

Δημιουργία πόλης-κράτους

1. Τα φυλετικά κράτη γίνονται πόλεις-κράτη
2. Πυρήνας (=κέντρο) της πόλης-κράτους είναι ο συνοικισμός
3. Πολλοί συνοικισμοί μαζί = **Άστυ** (σιγά-σιγά περιβάλλεται από τείχη)
4. Το άστυ βρίσκεται γύρω από μία ισχυρή θέση, την **ακρόπολη**
5. Πάνω στην ακρόπολη χτίζονται ναοί και δημόσια κτίρια
6. Κάτω και γύρω από την ακρόπολη υπάρχουν σπίτια και καταστήματα
7. Στην ύπαιθρο υπάρχει πληθυσμός που ασχολείται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία

Ο πολίτης και η οπλιτική φάλαγγα

Οι πολίτες μέσα στο άστυ:

1. Αισθάνονται ελεύθεροι και ασφαλείς
2. Έχουν διάφορες δραστηριότητες
3. Καταλαβαίνουν το ρόλο τους ως μέλη μιας κοινότητας
4. Συμμετέχουν ενεργά στη διακυβέρνηση της πόλης
5. Στρατεύονται για να υπερασπιστούν την πόλη τους δημιουργώντας την «**οπλιτική φάλαγγα**» (στρατός)

Συνέπειες:

1. Κοινωνική εξίσωση (όλοι είναι ίσοι μεταξύ τους)
2. Περιορισμός κοινωνικών διαφορών
3. Πολιτικοί ανταγωνισμοί για την εξουσία

Το πολίτευμα

1. Κατάργηση βασιλείας
2. Οι ευγενείς (ή αριστοκράτες) (=ιδιοκτήτες γης) παίρνουν την εξουσία → **(1) αριστοκρατικό πολίτευμα**
3. Ανάπτυξη εμπορίου + χρήση νομίσματος → δημιουργία νέας τάξης: έμποροι, βιοτέχνες, πλοιοκτήτες → επιβάλουν το **(2) ολιγαρχικό πολίτευμα** (αυτοί που είναι πλούσιοι)

Συνέπειες:

1. Αναταραχές
 2. Κοινωνική δυσарέσκεια
 3. Ανασφάλεια πολιτών
- } → **(3) Τυραννικό καθεστώς**

Τύραννοι:

Περίανδρος (Κόρινθος)
Πολυκράτης (Σάμος)
Φείδων (Άργος)

} Αν και έκαναν μεγάλα έργα ήταν αντιπαθείς στο λαό

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 Η ΣΠΑΡΤΗ

Δημιουργία του Κράτους της Σπάρτης

Οι Δωριείς καταλαμβάνουν τη Λακωνική και ιδρύουν ισχυρό κράτος με κέντρο τη Σπάρτη. Στη συνέχεια:

1. Υποτάσσουν τους Μεσσήνιους
 2. Συγκρούονται με το Άργος
- Συνέπειες:
1. Αλλαγή της ζωής στη Σπάρτη
 2. Διακοπή εμπορίου με άλλες περιοχές και περιορισμός σχέσεων
 3. «Κλείσιμο» των Σπαρτιατών στον εαυτό τους → η πόλη τους παίρνει τη μορφή στρατοπέδου

Κοινωνικές τάξεις

Σπαρτιάτες	<ol style="list-style-type: none">1. Έχουν πλήρη δικαιώματα2. Έχουν γη3. Ασχολούνται με την πολιτική και την πολεμική τέχνη
Περίοικοι	<ol style="list-style-type: none">1. Ασχολούνται με το εμπόριο2. Κατοικούν σε οικισμούς γύρω από τη Σπάρτη
Είλωτες (δούλοι)	<ol style="list-style-type: none">1. Είναι οι παλιοί κάτοικοι των περιοχών που κατέλαβαν οι Δωριείς2. Καλλιεργούν τη γη και δίδουν ένα μέρος της παραγωγής στον ιδιοκτήτη του κτήματος3. Απειλούν διαρκώς τους Σπαρτιάτες με επανάσταση

Πολιτειακοί Θεσμοί

(Το πολίτευμα ήταν έργο του μεγάλου νομοθέτη **Λυκούργου**)

1. **Δύο βασιλείς** (χωρίς πολλές αρμοδιότητες)
2. **Πέντε έφοροι** : Υπεύθυνοι για την άμυνα και τις εξωτερικές σχέσεις του κράτους
3. **Γερουσία**: 28 άτομα (πάνω από 60 χρονών): Προετοιμάζουν τα θέματα που θα εγκρίνει η λαϊκή συνέλευση
4. **Απέλλα**: Λαϊκή συνέλευση = όλοι οι Σπαρτιάτες πάνω από 30 ετών

Αγωγή νέων

Από επτά ετών τα παιδιά τα αναλαμβάνει η πόλη:

i. Τα αγόρια:

- α/ Ζουν όλα μαζί σε ομάδες
- β/ Μαθαίνουν την πειθαρχία και τη σκληρή ζωή
- γ/ Διδάσκονται ανάγνωση, γραφή, μουσική και χορό

ii. Τα κορίτσια:

- α/ Εκπαιδεύονται με ανάλογο τρόπο με αυτόν των αγοριών
 - για να αποκτήσουν δυνατό σώμα
 - για να έχουν ηθικό χαρακτήρα
 - για να γίνουν άξιες μητέρες
- β/ συμμετέχουν ελεύθερα σε πολλές εκδηλώσεις της πόλης

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΑΘΗΝΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΑ

Συνοικισμός

Φτωχό έδαφος στην Αττική → Δημιουργία οικισμών όπου μπορούν να ζήσουν άνθρωποι:

Στα πεδινά → γεωργοί

Στα ορεινά → κτηνοτρόφοι

Στα παράλια → ναυτιλία και εμπόριο

Οργάνωση της Αττικής σε ενιαίο κράτος από τον Θησέα: Έδρα: **Αθήνα**

Παναθήναια = λαμπρή γιορτή για το γεγονός αυτό

Οι Αθηναίοι: 1. Είναι Έωνες και περήφανοι για την καταγωγή τους

2. Είναι δεμένοι με τον τόπο τους

3. Δημιουργούν ένα μεγάλο κράτος με πάρα πολύ μεγάλη δύναμη και ακτινοβολία στους αιώνες

Το πολίτευμα

1. **Βασιλεία** (αρχικά): Κόδρος = τελευταίος βασιλιάς (θυσιάστηκε για να αποτρέψει σύγκρουση με τους Δωριείς)

2. **Αριστοκρατικό πολίτευμα** (στη συνέχεια). Ασκούν εξουσία οι:

α/ **Άρχοντας-βασιλιάς** με θρησκευτικές αρμοδιότητες

β/ **Επώνυμος άρχοντας** = υπεύθυνος για τη σύγκληση της Εκκλησίας του Δήμου

γ/ **Πολέμαρχος** = υπεύθυνος για στρατιωτικά θέματα

δ/ **Έξι Θεσμοθέτες** = υπεύθυνοι για δικαστικά θέματα

ε/ **Άρειος Πάγος** = υπεύθυνος για την τήρηση των νόμων

στ/ **Εκκλησία του Δήμου** = συνέλευση όλων των Αθηναίων με μεγάλη δύναμη

Κοινωνικές εντάσεις

Προβλήματα

1. Οι έμποροι και οι βιοτέχνες αμφισβητούν την εξουσία των ευγενών

2. Οι αγρότες ζητούν: α/ κατάργηση των χρεών τους

β/ να μη γίνονται δούλοι όταν δεν μπορούν να πληρώσουν τα χρέη τους

Συνέπειες

1. Ο Κύλων (ευγενής) με τη βοήθεια των οπαδών του προσπαθεί να πάρει την εξουσία και να γίνει τύραννος → αποτυχία → α/ Ο Κύλων δραπετεύει στα Μέγαρα

β/ Οι οπαδοί του θανατώνονται, παρόλο που είχαν πάει στους βωμούς των θεών = **Κυλώνειο άγος**

(δεν επιτρέπεται να σκοτώσεις μέσα στους ναούς των θεών, είναι ασέβεια)

2. Οι Μεγαρείς καταλαμβάνουν τη Σαλαμίνα (ανήκε στην Αθήνα)

3. Οι Αθηναίοι ζητούν κατάργηση των χρεών και γραπτούς νόμους (οι νόμοι μέχρι τότε ήταν άγραφοι)

4. Οι ευγενείς αναθέτουν στον **Δράκοντα** να γράψει νόμους = οι νόμοι του Δράκοντα =

Νόμοι πολύ αυστηροί, που προσπαθούν να επιβάλουν την τάξη και την ηρεμία

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

ΑΘΗΝΑ: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Τα μέτρα του Σόλωνα

1. Οι νόμοι του Δράκοντα ικανοποιούν ένα μέρος των πολιτών
 2. Οι χρεωμένοι εξακολουθούν να γίνονται δούλοι για να ξεχρεώσουν →
- Οι Αθηναίοι ζητούν από το Σόλωνα (= ποιητής και ένας από τους 7 σοφούς), να λύσει τα προβλήματα

Μέτρα που πήρε ο Σόλων:

1. **Σεισάχθεια** (νομοθεσία):
 - α/ Καταργεί τα χρέη
 - β/ Απελευθερώνει τους δούλους (λόγω χρεών)
 - γ/ Απαγορεύει να δανείζονται χρήματα με εγγύηση την προσωπική ελευθερία
2. Διαιρεί τους πολίτες σε 4 τάξεις (σύμφωνα με το εισόδημα και όχι την καταγωγή)
3. Μεγαλώνει το ρόλο της Εκκλησίας του Δήμου που συζητούσε τα θέματα που προετοιμάζε η **Βουλή των Τετρακοσίων**
4. Δημιουργεί την **Ηλιαία** (=δικαστήριο με μέλη από όλες τις τάξεις για να αποδίδεται καλύτερα η δικαιοσύνη και να υπάρχει ισότητα)
5. Στερεί τα πολιτικά δικαιώματα σε αυτούς που δε λένε τη γνώμη τους για τα κοινωνικά και πολιτικά θέματα

Συνέπειες:

1. Η λαϊκή τάξη ανακουφίζεται
2. Η γη παραμένει στα χέρια των λίγων → ταραχές

Τυραννίδα

Ο **Πεισίστρατος** καταλαμβάνει την εξουσία και επιβάλλει τυραννικό πολίτευμα

Έργα Πεισίστρατου:

1. Στερεί τις ελευθερίες των Αθηναίων
2. Κάνει σημαντικά έργα στην πόλη
3. Προσπαθεί να φτιάξει βιβλιοθήκη

Ο **Ιππίας**: γιος του Πεισίστρατου

1. Αναλαμβάνει την εξουσία μετά το θάνατο του πατέρα του (527 π.Χ.).
2. Ανατρέπεται από τους Αθηναίους (510 π.Χ.)

Οι καινοτομίες του Κλεισθένη

Πολιτική διαμάχη → Νικούν οι δημοκρατικοί με αρχηγό τον Κλεισθένη:

1. Θεμελιώνει το δημοκρατικό πολίτευμα
2. Δημιουργεί 10 φύλα (από διαφορετικές περιοχές της Αττικής)
3. Αυξάνει τη Βουλή σε 500 μέλη (**Βουλή των Πεντακοσίων**)
4. Αυξάνει τους στρατηγούς σε 10
5. Η Εκκλησία του Δήμου παίρνει όλες τις σοβαρές αποφάσεις
6. Δίνει σε όλους τους πολίτες το δικαίωμα να έχουν αξιώματα

Συνέπειες:

1. Θεωρείται ο θεμελιωτής του δημοκρατικού πολιτεύματος
2. Κάνει τον πολίτη να ενδιαφέρεται για τα κοινά (= τα θέματα που αφορούν την πόλη)
3. Αλλάζει ο τρόπος ζωής της πόλης

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΟΙ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΔΕΣΜΟΙ

Η ενότητα των Ελλήνων

1. Έλληνες = όσοι: α/ μιλούν την ίδια γλώσσα
β/ πιστεύουν στους ίδιους Θεούς
2. Επειδή ζουν σε ένα ευρύ γεωγραφικό χώρο νοσταλγούν ο ένας τον άλλο → Δημιουργούν εκδηλώσεις όπου συμμετέχουν όλοι οι Έλληνες:

1. Οι Ολυμπιακοί αγώνες

- α/ Ξεκινούν το 776 π.Χ. και γίνονται κάθε 4 χρόνια
- β/ Παίρνουν μέρος μόνο Έλληνες
- γ/ Πριν να γίνουν, ανακοινώνονται από κήρυκες σε όλη την Ελλάδα
- δ/ Κατά τη διάρκειά τους δε γίνονται πόλεμοι (εκεχειρία)
- ε/ Ο νικητής στεφανώνεται με κλαδί αγριελιάς και μπαίνει στην πόλη του θριαμβευτικά, πάνω σε άρμα, όχι από την πύλη αλλά από ένα άνοιγμα που κάνουν στο τείχος, για να τον τιμήσουν
- στ/ Στη Σπάρτη ο ολυμπιονίκης έχει το προνόμιο να πολεμά δίπλα στο βασιλιά

2. Τα μαντεία

Δημιουργούνται από την ανάγκη να προβλέπεται το μέλλον.

Το πιο γνωστό: Το **Μαντείο των Δελφών** (αφιερωμένο στον Απόλλωνα), το επισκέπτονται πολλοί βασιλείς. Η ιέρεια Πυθία δίνει τους χρησμούς οι οποίοι έχουν πολλές φορές διπλή ερμηνεία (αμφίσημη) γι' αυτό και ο Απόλλωνας ονομάζεται Λοξίας.

3. Αμφικτιονίες

= Πόλεις που βρίσκονται γύρω από ένα ιερό και ενώνονται με σκοπό να φροντίζουν τη σωστή λειτουργία και την ασφάλειά του:

1. Κάθε πόλη συμμετέχει με δύο αντιπροσώπους
2. Συνεδριάζουν δύο φορές το χρόνο
3. Συζητούν για το ιερό αλλά και για κοινωνικές εκδηλώσεις
4. Οι αποφάσεις τους είναι σεβαστές από όλους

Η πιο γνωστή: Η **αμφικτιονία των Δελφών**

ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΠΕΡΣΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ: ΔΥΟ ΚΟΣΜΟΙ ΣΥΓΚΡΟΥΝΤΑΙ

Το περσικό κράτος

Περσικό κράτος = Πέρσες + Μήδοι + άλλα ινδοευρωπαϊκά έθνη (Ιδρυτής: **Κύρος Α΄**):

1. Είναι διαιρεμένο σε **σατραπείες** (≈ κοινότητες) που διοικούν οι σατράπες (διοικούν και εισπράττουν φόρους)
2. Οι Μήδοι και οι Πέρσες δεν πληρώνουν φόρους

Πέρσες:

1. Πιστεύουν στον **Αχουραμάσδα** (θεό της σοφίας και της αλήθειας)
2. Χρησιμοποιούν τη σφηνοειδή γραφή
3. Τα παιδιά τους μαθαίνουν από μικρά να ιππεύουν, να πετούν τόξο και να λένε την αλήθεια

Οι Έλληνες της Μικράς Ασίας και οι Πέρσες

Οι Έλληνες:

1. Δημιουργούν λαμπρό πολιτισμό
2. Είναι εργατικοί και δραστήριοι
3. Αναπτύσσουν εμπορικές σχέσεις με όλους τους κατοίκους της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου
4. Η ανεξαρτησία τους περιορίζεται από τους Πέρσες → Πληρώνουν βαρείς φόρους και τους ακολουθούν στις εκστρατείες τους. Οι Πέρσες χάνουν το 513 π.Χ. από τους Σκύθες → Ελέγχουν τη Θράκη + Εμποδίζουν τους Έλληνες της Μ. Ασίας να κάνουν εμπόριο στον Εύξεινο Πόντο

Ιωνική επανάσταση

1. Παρεμπόδιση εμπορίου στον Εύξεινο Πόντο από τους Πέρσες
2. Βαριά φορολογία
3. Στέρηση ελευθερίας

→

Επανάσταση των Ελλήνων (499 π.Χ.):

- α/ Βοηθούν οι Αθηναίοι και οι Ερετριείς (25 πλοία)
- β/ 494 π.Χ.: Ναυμαχία της Λάδης: Ήττα ελληνικού στόλου
- γ/ Οι Πέρσες καταστρέφουν τη Μίλητο

Η εκστρατεία του Μαρδόνιου

Ο Μαρδόνιος (γαμπρός του βασιλιά των Περσών Δαρείου)

1. Εκστρατεύει κατά της Μακεδονίας
2. Κυριεύει τη Θράκη

Μεγάλη σύγκρουση μεταξύ Ελλήνων και Περσών

Ο Δαρείος θέλει να τιμωρήσει τους Αθηναίους και τους Ερετριείς που βοήθησαν τους Ίωνες →

1. Στέλνει τους στρατηγούς Δάτη και Αρταφέρνη να επιβάλουν τιμωρία
2. 490 π.Χ.: Περσικές δυνάμεις καταστρέφουν την Ερέτρια
3. Οι Πέρσες κατευθύνονται στο Μαραθώνα

Η Μάχη του Μαραθώνα (490 π.Χ.)

1. Οι Πέρσες στρατοπεδεύουν στο Μαραθώνα
2. Οι Αθηναίοι ζητούν βοήθεια από τους Σπαρτιάτες (φτάνουν όμως μετά τη μάχη)
3. 10.000 Αθηναίοι + 1.000 Πλαταιείς με επικεφαλής το στρατηγό **Μιλτιάδη** νίκησαν τους Πέρσες

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

Η ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΚΗΣ ΕΠΙΘΕΣΗΣ

Η εκστρατεία του Ξέρξη

1. Ο βασιλιάς Ξέρξης (γιος του Δαρείου) οργανώνει εκστρατεία εναντίον της Ελλάδας
2. Οι Έλληνες φοβούνται τη μεγάλη δύναμη των Περσών, αλλά αποφασίζουν να αμυνθούν όλοι μαζί αν οι Πέρσες τους επιτεθούν (**συνέδριο του Ισθμού 481 π.Χ.**)
3. Ο Ξέρξης προχωρά μέσω Θράκης και Μακεδονίας χωρίς εμπόδια + ο περσικός στόλος πλέει στο Αιγαίο
4. Αντίδραση Ελλήνων: α/ Στην ξηρά: Διαλέγουν τα στενά των Θερμοπυλών (480π.Χ.) για να αντιμετωπίσουν τον περσικό στρατό
β/ Στη θάλασσα: Διαλέγουν το Αρτεμίσιο της Εύβοιας για να εμποδίσουν τον περσικό στόλο

Η μάχη των Θερμοπυλών (480 π.Χ)

1. Ο Ξέρξης φτάνει στις Θερμοπύλες και ζητά από τον αρχηγό των Ελλήνων Λεωνίδα (βασιλιάς της Σπάρτης) να του παραδώσει τα όπλα
2. Ο **Λεωνίδας** απαντά: Μολών λαβέ (=έλα να τα πάρεις)
3. Οι Πέρσες δεν καταφέρνουν να νικήσουν τους Έλληνες
4. Ο Εφιάλτης (προδότης) οδηγεί τους Πέρσες από ένα μονοπάτι στα νώτα των Ελλήνων
5. Ο Λεωνίδας ζητά από τους Έλληνες να υποχωρήσουν
6. 300 Σπαρτιάτες και 700 Θεσπιείς μάχονται και πεθαίνουν ηρωικά

Η ναυμαχία της Σαλαμίνας (480 π.Χ)

1. Ο Ξέρξης φτάνει στην Αθήνα
2. Ο ελληνικός στόλος πλέει στο στενό της Σαλαμίνας **Γιατί**: Μικρός χώρος - πολλά περσικά καράβια → δυσκολία να παραταχθούν
3. Ο **Θεμιστοκλής** (στρατηγός των Αθηναίων) συγκρούεται με τον περσικό στόλο: Τα ελληνικά πλοία επιτίθενται με ορμή και νικούν.
4. Ο Ξέρξης εγκαταλείπει την Ελλάδα
5. Ο στρατηγός Μαρδόνιος μένει στην Ελλάδα με πολύ στρατό για να συνεχίσει τον πόλεμο

Η μάχη των Πλαταιών (479 π.Χ.)

1. Ο Μαρδόνιος:
α/ περνά το χειμώνα στη Θεσσαλία
β/ ζητά τη βοήθεια των Αθηναίων ← αρνούνται
γ/ ξαναπαίρνει στην Αθήνα (είναι ήδη έρημη)
δ/ κατευθύνεται στις Πλαταιές όπου δίνει μάχη (479 π.Χ.) εναντίον των Ελλήνων
2. Νίκη των Ελλήνων με αρχηγό τον Σπαρτιάτη βασιλιά **Παυσανία**

Η ναυμαχία της Μυκάλης (479 π.Χ.)

- Την ίδια μέρα με τη μάχη των Πλαταιών γίνεται η ναυμαχία στη Μυκάλη →
Νίκη των Ελλήνων με αρχηγό τον Σπαρτιάτη **Λεωτυχίδα**

Συνέπειες

1. Οι Πέρσες σταματούν να θέλουν να επεκταθούν στην Ελλάδα
2. Πολλές ελληνικές πόλεις της Μικράς Ασίας ξαναγίνονται ελεύθερες
3. Τονώνεται η αυτοπεποίθηση των Ελλήνων
4. Οι Έλληνες αρχίζουν να ασχολούνται με ειρηνικά έργα και με την πρόοδό τους

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΜΑΧΩΝ

Ημερομηνία	Μάχη / Ναυμαχία	Στρατηγός	Νικητής
494 π.Χ.	Λάδη		Πέρσες
490 π.Χ.	Μαραθώνας	Μιλτιάδης	Έλληνες
480 π.Χ.	Θερμοπύλες	Λεωνίδας	Πέρσες
480 π.Χ.	Σαλαμίνα	Θεμιστοκλής	Έλληνες
479 π.Χ.	Πλαταιές	Παυσανίας	Έλληνες
479 π.Χ.	Μυκάλη	Λεωτυχίδης	Έλληνες

ΕΝΟΤΗΤΑ 9 ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Οι ποιητές γράφουν ποιήματα για να εξιστορήσουν τα κατορθώματα των προγόνων τους (=ομηρικά ηρωικά έπη)

1. Διδακτική ποίηση: Ησίοδος: «έργα και Ημέραι»:

- α/ εξιστορεί τη δημιουργία του κόσμου + την επικράτηση των Θεών του Ολύμπου
- β/ δίνει οδηγίες και συμβουλές για τη ζωή και την ηθική των ανθρώπων
- γ/ μιλά για ειρήνη

2. Λυρική ποίηση: ποιήματα που τραγουδιούνται με συνοδεία οργάνου (λύρα ή φλογέρα ή αυλός).

Με τα ποιήματα αυτά: α/ εκφράζονται συναισθήματα

- β/ υμνούνται οι θεοί, οι αθλητές, τα στρατιωτικά κατορθώματα
- γ/ επαινούνται ή σατιρίζονται διάφοροι άνθρωποι

Λυρικοί ποιητές:

1. Σιμωνίδης
2. Αλκαίος
3. Σαπφώ
4. Πίνδαρος κ.α.

ΕΝΟΤΗΤΑ 10 Η ΤΕΧΝΗ

Επηρεάζονται από την τέχνη της Ανατολής και της Αιγύπτου
Φτιάχνουν:

1. Ναούς από πέτρα ή μάρμαρο

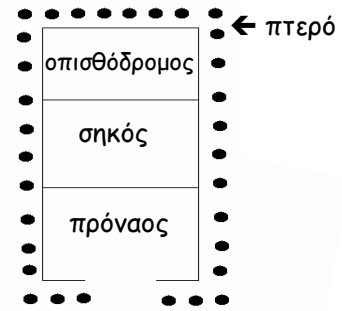
Σχήμα (θυμίζουν μυκηναϊκό μέγαρο):

α/ πρόναος (= προθάλαμος)

β/ σηκός (= κυρίως δωμάτιο)

γ/ οπισθόδρομος (= πίσω δωμάτιο)

δ/ περό (= σειρά από κολόνες (κιονοστοιχία) γύρω από το κτίριο

Ρυθμός:

α/ Δωρικός (στην Πελοπόννησο) = κοντός, βαρύς, αυστηρός

β/ Ιωνικός (στο Αιγαίο και τη Μικρά Ασία) = ψηλότερος, κομψότερος, με πλούσια διακόσμηση στο πάνω μέρος (= κιονόκρανο) από έλικες

Διακόσμηση πάνω μέρος ναών:

α/ Λιοντάρια και μυθολογικά τέρατα

β/ Μυθολογικά θέματα

} **Αρχιτεκτονικά γλυπτά**

2. Πέτρινα ή μαρμάρινα αγάλματα σε κανονικό ή πολύ μεγάλο μέγεθος

Απεικονίζονται:

α/ Κούροι (νεαροί άνδρες, όρθιοι, γυμνοί ή ντυμένοι, με γερό σώμα και πλούσια μαλλιά)

β/ Κόρες (νεαρές κοπέλες, όρθιες, κομψές, καλοντυμένες, καλοχτενισμένες, με πολλά κοσμήματα)

γ/ Άρχοντες και γυναίκες (οικοδέσποινες και ιέρειες) καθιστούς σε θρόνους και σκαμνιά

δ/ Συμποσιαστές (άνθρωποι που πίνουν όλοι μαζί ξαπλωμένοι σε ανάκλιτρα)

ε/ Αναθέτες (κούροι με προσφορές στους θεούς)

στ/ Ιππείς ή πολεμιστές

ζ/ Μυθικά τέρατα (σφίγγες, σειρήνες)

η/ Προσωποποιήσεις της ιδέας της **Νίκης** ή διαφόρων **ζώων**

θ/ Θεοί (τους ξεχωρίζουμε γιατί κρατούν κάποιο σύμβολο που τους χαρακτηρίζει)

3. Επιτύμβιες στήλες (= πλάκες τάφων)

Ανθίζει:

1. Κεραμική:

α/ Φυτική διακόσμηση επηρεασμένη από την Ανατολή

β/ Εικόνες (σκηές από τους μύθους και τη θρησκεία)

γ/ Εφεύρεση νέων τεχνικών διακόσμησης αγγείων στην Κόρινθο (7^{ος} αι.) και την Αθήνα (6^{ος} αι.):

i. Μελανόμορφη: α/ μαύρες μορφές και κοσμήματα

β/ Κόκκινη επιφάνεια

ii. Ερυθρόμορφη: α/ κόκκινες μορφές και κοσμήματα

β/ Μαύρη επιφάνεια

2. Μεταλλοτεχνία

3. Μικροτεχνία

4. Αγαλματίδια από πηλό ή χαλκό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄
ΕΝΟΤΗΤΑ 1
Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ
Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ

Η Συμμαχία της Δήλου

Οι πόλεις του Αιγαίου φοβούνται για νέα περσική εισβολή →

α/ ζητούν βοήθεια από τους Σπαρτιάτες οι οποίοι αρνούνται

β/ ζητούν βοήθεια από τους Αθηναίους →

Συμμαχία μεταξύ των πόλεων του Αιγαίου και της Αθήνας με πρωτοβουλία του Αριστείδη.

Έδρα της Συμμαχίας: η Δήλος (= **Συμμαχία της Δήλου**, 478 π.Χ.)

Οργάνωση της Συμμαχίας:

1. Ηγεμόνες: Αθηναίοι: Σχεδιάζουν και εκτελούν πολεμικές επιχειρήσεις
2. Κάθε πόλη είναι αυτόνομη και προσφέρει στη συμμαχία ή πλοία και πολεμιστές, ή χρήματα (= **φόρος**) που καθόρισε ο Αριστείδης με δίκαιο τρόπο
3. Το φόρο συγκεντρώνουν 10 Αθηναίοι (= **Ελληνοταμίεις**). Αυτοί επίσης:
 - α/ καταθέτουν τους φόρους στο κοινό ταμείο της συμμαχίας στη Δήλο
 - β/ διαχειρίζονται τα χρήματα για να συντηρηθεί ο στόλος και για άλλες ανάγκες
4. Γίνεται ένα συνέδριο το χρόνο. Όλες οι πόλεις έχουν από μία ψήφο

Ο Κίμων ενδυναμώνει τη Συμμαχία

Θάνατος Αριστείδη + εξορία Θεμιστοκλή (κατηγορήθηκε ότι συνεργάστηκε με τους Πέρσες = **μηδισμός**) →

Ηγέτης της Αθήνας: Κίμων (γιος του Μιλτιάδη). Σκοποί του:

α/ Διεύρυνση της Συμμαχίας της Δήλου

β/ Φιλικές σχέσεις με τη Σπάρτη

γ/ Συνέχιση του πολέμου κατά των Περσών → Νίκη του Κίμωνα στον Ευρυμέδοντα ποταμό (467 π.Χ.) →

i. Κυριαρχία των δυνάμεων της Συμμαχίας της Δήλου (400 πόλεις)

ii. Αλαζονική συμπεριφορά των Αθηναίων → αντίδραση στις πόλεις → εξεγέρσεις

iii. Καταστολή εξεγέρσεων από τον Κίμωνα → Καμία πόλη δεν αποχωρεί από τη Συμμαχία χωρίς την έγκριση της Αθήνας

Η Συμμαχία όργανο της Αθηναϊκής επέκτασης

Η Συμμαχία μετατρέπεται σε όργανο επιβολής της **πανελληνίας αθηναϊκής ηγεμονίας**:

1. Οι πόλεις-μέλη της Συμμαχίας της Δήλου χάνουν την αυτονομία τους αφού η Αθήνα ελέγχει τα πάντα
2. 454 π.Χ.: Ο Περικλής (ισχυρότατος πολιτικός άνδρας της Αθήνας) μεταφέρει το ταμείο της Συμμαχίας από τη Δήλο στην Ακρόπολη της Αθήνας
3. Το συνέδριο δε συγκαλείται πια
4. Οι αποφάσεις παίρνονται μόνο από την Αθήνα
5. Ο φόρος ορίζεται από τους Αθηναίους
6. Ειρήνη του Καλλία (449π.Χ.) = τερματισμός ελληνοπερσικών πολέμων → αναγνώριση αυτονομίας ελληνικών πόλεων από τους Πέρσες

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΕΙΤΑΙ Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

Η πίστη στο δημοκρατικό πολίτευμα

Μετά το τέλος των περσικών πολέμων:

1. Δύο κόμματα στην Αθήνα: α/ Αριστοκρατικό και β/ δημοκρατικό
2. Ο Μιλτιάδης πεθαίνει στη φυλακή
3. Ο Θεμιστοκλής πεθαίνει στην εξορία
4. Νέοι πολιτικοί ηγέτες: Κίμων και Περικλής

A. Κίμων:

1. Είναι ο αρχηγός του Αριστοκρατικού κόμματος
2. Δέχεται αδιαμαρτύρητα τον εξοστρακισμό του (= εξορία με απόφαση της πόλης) (461 π.Χ.) μετά την ανάμειξή του στην επανάσταση των Μεσσηνίων ειλώτων στη Σπάρτη
3. Επιστρέφει κι αναλαμβάνει επικεφαλής του στόλου των Αθηναίων στην τελευταία επιχείρηση κατά των Περσών
4. Πεθαίνει πολιορκώντας τη Σαλαμίνα της Κύπρου

B. Περικλής:

1. Είναι ο «πρώτος ανάμεσα στους πολίτες»
2. Αν και είχε στα χέρια του πολλές εξουσίες, ποτέ δεν το εκμεταλλεύτηκε. Τήρησε πάντα τη δημοκρατική νομιμότητα
3. Εμφανίζεται στην πολιτική το 462 π.Χ. δίπλα στον Εφιάλτη (= ηγέτης του δημοκρατικού κόμματος) και αγωνίζεται για το δημοκρατικό πολίτευμα
4. Μετά τη δολοφονία του Εφιάλτη γίνεται αρχηγός του δημοκρατικού κόμματος

Το πολιτικό πρόγραμμα του Περικλή

1. Αφαίρεση κάθε πολιτικής εξουσίας από τον Άρειο Πάγο
2. Ισότητα όλων των πολιτών απέναντι στο νόμο
3. Δυνατότητα σε όλους να ζουν μια άνετη ζωή
4. Καθιέρωση της **μισθοφορίας** (= οικονομική ενίσχυση για τους φτωχότερους ώστε να μπορούν να συμμετέχουν στην Εκκλησία του Δήμου και να ασκούν τα πολιτικά τους δικαιώματα
5. Πολιτικά αξιώματα μπορούν να έχουν και οι φτωχότεροι
6. Ανάπτυξη θεσμών κοινωνικής προστασίας
7. Πληρωμή εισιτηρίου εισόδου στο θέατρο για τους φτωχούς (= **θεωρικά χρήματα**)
8. Προσφορά εργασίας σε πολλούς με την κατασκευή μεγάλων δημοσίων έργων → αλλάζει η όψη της Αθήνας
9. Ειρήνη του Καλλία: Εξασφάλιση ειρήνης με τους Πέρσες + απόλυτη κυριαρχία στο Αιγαίο
10. Υπογραφή ειρήνης με τη Σπάρτη (= **Τριακονταετής ειρήνη**) το 446 π.Χ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Εκκλησία του δήμου. Βουλή των Πεντακοσίων

Η Εκκλησία του Δήμου:

- α/ είναι το σύνολο των ελεύθερων πολιτών της Αττικής, οι οποίοι μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους
- β/ εκλέγει κάθε χρόνο τη Βουλή των Πεντακοσίων (που προετοιμάζει τα κείμενα των νόμων (προβούλευμα))
- γ/ ψηφίζει ή απορρίπτει τους νόμους που προτείνει η Βουλή

Δέκα Στρατηγοί

- 1. Οι Εννέα άρχοντες κληρώνονται (δεν εκλέγονται) και είναι πλέον διακοσμητικοί
- 2. Οι Δέκα Στρατηγοί είναι οι κύριοι ανώτατοι άρχοντες.
Έργο τους:
 - 1. Εσωτερική ασφάλεια της πόλης
 - 2. Σχεδιασμός της εξωτερικής πολιτικής
 - 3. Διοίκηση του στρατού και του στόλου

Η Ηλιαία

- 1. Ο Άρειος Πάγος δικάζει μόνο περιπτώσεις φόνου εκ προμελέτης και εμπρησμού
- 2. Η Ηλιαία:

- α/ αποτελείται από 6.000 δικαστές που εκλέγονται κάθε χρόνο από την Εκκλησία του Δήμου
- β/ χωρίζεται σε 10 τμήματα (ένα τμήμα για κάθε μία από τις 10 φυλές της Αθήνας) με διαφορετικές αρμοδιότητες το καθένα
- γ/ δικάζει όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις

Οι λειτουργίες

Λειτουργίες = φορολογικό σύστημα = οι οικονομικά ισχυροί Αθηναίοι προσφέρουν τα αναγκαία χρήματα για διάφορα έργα ή εκδηλώσεις.

Κυριότερες λειτουργίες:

- 1. **τριηραρχία** = χρήματα για τη συντήρηση πλοίου
- 2. **χορηγία** = χρήματα για το ανέβασμα θεατρικής παράστασης που θα συμμετείχε σε θεατρικούς αγώνες
- 3. **γυμνασιαρχία** = χρήματα για τα έξοδα διατροφής και εκγύμνασης αθλητών που θα έπαιρναν μέρος σε αγώνες
- 4. **εστίαση** = χρήματα για την οργάνωση δημόσιου γεύματος στα μέλη της φυλής σε περίοδο γιορτών ή αγώνων

Οφέλη από τις λειτουργίες:

- 1. βοηθείται η πολιτεία
- 2. προβάλλονται οι πολίτες
- 3. ικανοποιούνται οι φιλοδοξίες των φορολογουμένων

Η Πολιτεία τιμά τους πλούσιους πολίτες που δίνουν χρήματα δίνοντάς τους το δικαίωμα να στήσουν αναμνηστικό μνημείο τους αν η ομάδα τους νικούσε σε θεατρικούς ή αθλητικούς αγώνες

ΕΝΟΤΗΤΑ 4
Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

Τρεις μεγάλες κοινωνικές ομάδες στην Αθήνα:

Αθηναίοι πολίτες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Κατάγονται από γονείς Αθηναίους 2. Είναι η κυρίαρχη δύναμη στην πόλη αφού από αυτούς πηγάζει κάθε εξουσία 3. Αυτοί μόνο έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στις εργασίες της Εκκλησίας του Δήμου 4. Είναι ίσοι απέναντι στο νόμο
Μέτοικοι	<ol style="list-style-type: none"> 1. Πολίτες άλλων ελληνικών πόλεων που εγκαθίστανται στην Αθήνα 2. Ασχολούνται με το εμπόριο 3. Πληρώνουν το μετοίκιον (= ειδικός φόρος που τους επιτρέπει να κατοικούν στην Αθήνα)
Δούλοι	<p>(Η αθηναϊκή κοινωνία τους περιβάλλει με στοργή και η οικογένεια που υπηρετούν τους θεωρεί μέλη της)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Είναι περίπου 20.000 (κατά την εποχή του Περικλή), δηλαδή το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού 2. Προέλευση: <ol style="list-style-type: none"> i/ αιχμάλωτοι πολέμου ii/ αγορασμένοι σε δουλοπάζαρα iii/ παιδιά δούλων 3. Εργάζονται ως: <ol style="list-style-type: none"> i/ υπηρέτες ii/ παιδαγωγοί (οι μορφωμένοι) iii/ αστυνόμοι iv/ δεσμοφύλακες v/ λογιστές vi/ εργάτες vii/ εργάτες στους αγρούς

Το αθηναϊκό σπίτι είναι: απλό, μονώροφο με έπιπλα λιτά και με πολύ ελεύθερο χώρο στα δωμάτια

Η γυναίκα	<ol style="list-style-type: none"> 1. παραμένει στο σπίτι περνώντας το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας στο γυναικωνίτη (= τμήμα του σπιτιού που μένουν μόνο γυναίκες) 2. ασχολείται με τις δουλειές του σπιτιού, τον εαυτό της (καλλωπισμός) και τα παιδιά της 3. υφαίνει 4. επιβλέπει τους δούλους 5. βγαίνει σπάνια μόνη της έξω, κυρίως κατά τις θρησκευτικές εορτές 6. δε συμμετέχει στην Εκκλησία του Δήμου 7. μπορεί να γίνει ιέρεια
Ο άνδρας	<ol style="list-style-type: none"> 1. περνάει το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας έξω από το σπίτι 2. ασχολείται με την προσωπική του εργασία 3. συχνάζει στα γυμναστήρια, στα δημόσια λουτρά και στα κουρεία 4. φιλοσοφεί και συζητά μικροπροβλήματα της καθημερινής ζωής 5. συμμετέχει στην Εκκλησία του Δήμου 6. καλεί φίλους του στο σπίτι όπου τρώνε, πίνουν και συζητούν για τη φιλοσοφία και την τέχνη
Τα παιδιά	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τα κορίτσια μένουν σπίτι και μαθαίνουν τις δουλειές του σπιτιού 2. Τα αγόρια μορφώνονται σε ιδιωτικά σχολεία (από 7 ετών)

Τροφή και ενδύματα

Τροφή απλή: α/ παστά ψάρια

β/ λαχανικά

γ/ ελιές

δ/ κρέας (σπάνια)

Ενδυμασία: κομψή:

α/ χιτώνας που δένεται στη μέση με μια ζώνη

β/ ιμάτιο = πανωφόρι από μάλλινο ύφασμα

γ/ σανδάλια

δ/ κοσμήματα (οι γυναίκες)

ΕΝΟΤΗΤΑ 5
Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΟΡΦΩΣΗΣ
Ο ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΓΑΣΙΑ
Η ΑΘΗΝΑ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ

Η μόρφωση των παιδιών

Στόχοι μόρφωσης: α/ αρμονική ανάπτυξη σώματος και πνεύματος
β/ ανάπτυξη καλού γούστου, ευπρέπειας, πολιτικής σκέψης
γ/ μουσική παιδεία

Τη μόρφωση αναλαμβάνουν οι:

1. **Παιδαγωγός** = μορφωμένος δούλος που βοηθά τα αγόρια να κάνουν τα μαθήματά τους στο σπίτι και τα συνοδεύει στο σχολείο τους
2. **Γραμματιστής** = διδάσκει γραφή, ανάγνωση και τα ομηρικά έπη
3. **Κιθαριστής** = διδάσκει μουσική
4. **Παιδοτρίβης** = γυμναστής
5. **Σοφιστής** = διδάσκει ρητορική (= τέχνη της σωστής έκφρασης και της πειθούς)

Η Αθήνα είναι το πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο του ελληνισμού εκείνης της εποχής. Ο Θουκυδίδης την αποκαλεί «Ἑλλάδος παιδευσιν».

Οι Αθηναίοι αγρότες

1. Έχουν μικρά κτήματα
2. Χρησιμοποιούν δούλους

Εργαστήρια

Οι τεχνίτες: 1. ζουν στην πόλη
2. εργάζονται σε μικρά εργαστήρια (με είσοδο προς το δρόμο) συγκεντρωμένα σε συγκεκριμένη περιοχή

Εμπόριο

<u>Εισαγωγές:</u> α/ τρόφιμα	<u>Εξαγωγές:</u> α/ υφάσματα
β/ δέρματα	β/ όπλα
γ/ ξύλα	γ/ κατεργασμένα δέρματα
δ/ μέταλλα	δ/ αγγεία
	ε/ έπιπλα

Διανόση (= πνευματική και καλλιτεχνική παραγωγή)

Καλλιτέχνες + διανοούμενοι + πολιτικοί με τα έργα τους (ο καθένας στον τομέα του) = **Χρυσός Αιώνας** της Αθήνας

Γιορτές

1. **Παναθήναια**: γίνονται κάθε τέσσερα χρόνια προς τιμήν της Αθηνάς
2. **Μεγάλα ή «εν άστει» Διονύσια**: προς τιμήν του Διονύσου
3. **Ανθεστήρια**: προς τιμήν του Διονύσου, όπου δοκίμαζαν το νέο κρασί
4. **Ελευσίνια**: αφιερωμένη στη Δήμητρα και την κόρη της Περσεφόνη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄
ΕΝΟΤΗΤΑ 1
ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΦΟΡΜΕΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
Ο ΑΡΧΙΔΑΜΕΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (431-421 Π.Χ.)

Τα αίτια

1. Η Αθήνα κυριαρχεί στο Αιγαίο
2. Στρέφεται προς τη Δύση, το Ιόνιο και την Αδριατική
3. Συγκρούεται με την Κόρινθο (σύμμαχος της Σπάρτης) → απειλούνται τα οικονομικά συμφέροντα της Αθήνας
4. Διαφέρει στη σκέψη, στη νοοτροπία και στον τρόπο ζωής από τη Σπάρτη γι' αυτό και συγκρούεται μαζί της

Οι αφορμές

1. Ανάμειξη των Αθηναίων στη διαμάχη Κέρκυρας - Κορίνθου για την Επίδαμνο (=Δυρράχιο)
2. Μεγαλύτερη αντιπαλότητα Αθήνας - Κορίνθου
3. Αποχώρηση της Ποτιδαιας από την Αθηναϊκή συμμαχία (την προκαλεί η Κόρινθος) (432 π.Χ.)
4. Απαγόρευση στους Μεγαρείς (σύμμαχοι της Σπάρτης) να δένουν τα πλοία τους σε λιμάνια της Αθηναϊκής Συμμαχίας και να κάνουν εμπόριο
5. Παραβίαση της τριακονταετούς ειρήνης (Τριακοντούτεις σπονδαί)
→ Κορίνθιοι + Μεγαρείς + Σπαρτιάτες αποφασίζουν πόλεμο εναντίον της Αθήνας → Πελοποννησιακός πόλεμος (κράτα 27 χρόνια)

Πελοποννησιακός πόλεμος

- Τρεις φάσεις:
1. Αρχιδάμειος πόλεμος (431-421 π.Χ.)
 2. Σικελική εκστρατεία (415-413 π.Χ.)
 3. Δεκελεικός πόλεμος (413-404 π.Χ.)

Τα πρώτα έτη του πολέμου

1. Εισβολή των Θηβαίων στην Πλάταια (= φίλη της Αθήνας)
2. Ληλασία της υπαίθρου της Αττικής από τον πελοποννησιακό στρατό με αρχηγό τον Αρχίδαμο
3. 430 π.Χ.: πολλοί Αθηναίοι πεθαίνουν από μια μολυσματική ασθένεια. Μεταξύ τους κι ο Περικλής
4. Οι **δημαγωγοί** (= άνθρωποι που έχουν τη δύναμη να πείσουν με τα λόγια τους το λαό και να τον παρασύρουν) κυριαρχούν στην πολιτική

Αποστασία Λέσβου

1. Η Αθήνα πιέζει οικονομικά τους Συμμάχους για να αντιμετωπίσει τον πόλεμο
2. Γίνονται εξεγέρσεις. Η Λέσβος εξεγείρεται για να φύγει από τη Συμμαχία αλλά οι Αθηναίοι τη σταματούν

Κατάληψη Σφακτηρίας

1. Κατάληψη Σφακτηρίας (νησί στην Πύλο) από τους Αθηναίους → Σύλληψη Σπαρτιατών
2. Η Σπάρτη ζητά ειρήνη και απελευθέρωση αιχμαλώτων → Οι Αθηναίοι αρνούνται

Ο πόλεμος στη Μακεδονία

1. Κατάληψη της Αμφίπολης (Χαλκιδική) από τον σπαρτιάτη στρατηγό Βρασίδα
2. Αποστολή αθηναϊκού στρατού στη Χαλκιδική υπό τον Κλέωνα
3. Κλέων και Βρασίδας σκοτώνονται στη μάχη (422 π.Χ.)

Νικίειος ειρήνη

1. Επέμβαση του Νικία, αρχηγού του αριστοκρατικού κόμματος στην Αθήνα
2. Υπογραφή ειρήνης για 50 χρόνια

ΕΝΟΤΗΤΑ 2
Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΤΗ ΣΙΚΕΛΙΑ (415-413 π.Χ.)
Ο ΔΕΚΕΛΕΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (413-404π.Χ.)

Η απόφαση για την εκστρατεία

1. Η Έγεστα και ο Σελινούντας (πόλεις της Σικελίας) έχουν πόλεμο μεταξύ τους
2. Ο Αλκιβιάδης (φιλόδοξος Αθηναίος πολιτικός) πείθει την Εκκλησία του Δήμου να εκστρατεύσουν στη Σικελία για να βοηθήσουν την Έγεστα → αρχηγοί εκστρατείας :
α/ Αλκιβιάδης
β/ Νικίας
γ/ Λάμαχος

Ο Αλκιβιάδης εγκαταλείπει τους Αθηναίους

1. Οι εχθροί του Αλκιβιάδη τον κατηγορούν για ιεροσυλία (ότι την παραμονή της αναχώρησής του για τη Σικελία, αυτός με τους φίλους του μέθυσαν και κατέστρεψαν τις ερμαϊκές στήλες (= πινακίδες που δείχνουν το δρόμο)) → Η Εκκλησία του Δήμου τον καλεί πίσω στην Αθήνα
2. Ο Αλκιβιάδης: α/ αρνείται να επιστρέψει (γιατί φοβάται ότι θα τον καταδικάσουν σε θάνατο) και πηγαίνει στη Σπάρτη
β/ προδίδει την Αθήνα παρακινώντας τους Σπαρτιάτες να βοηθήσουν το Σελινούντα
γ/ προτρέπει τους Σπαρτιάτες να οχυρώσουν τη Δεκέλεια στην Αττική ώστε η Αθήνα να μην επικοινωνεί με το αγροτικό κομμάτι της

Η καταστροφή

Στη Σικελία:

1. Ο Νικίας δεν πιστεύει στη χρησιμότητα της εκστρατείας
2. Ο Λάμαχος δολοφονείται
3. Φτάνει ο Σπαρτιάτης στρατηγός Γύλιππος → Σικελική καταστροφή → πτώση αθηναϊκού μεγαλείου

Παρέμβαση των Περσών

1. Η οχύρωση της Δεκέλειας από τους Σπαρτιάτες στερεί την Αθήνα από την ύπαιθρό της
2. Οι Αθηναίοι προσπαθούν να φτιάξουν νέο στόλο
3. Ο Πέρσης ξαναεμφανίζονται στο Αιγαίο
4. Ο Αλκιβιάδης πείθει τους Πέρσες να συντηρούν τον πόλεμο Σπαρτιατών-Αθηναίων (υπέρ των Σπαρτιατών)
5. Οι Πέρσες δίνουν χρήματα στους Σπαρτιάτες, με τα οποία φτιάχνουν στόλο
6. Οι Σπαρτιάτες διεκδικούν την κυριαρχία στο Αιγαίο (αρχηγός: Λύσανδρος)
7. Οι Αθηναίοι ζητούν από τον Αλκιβιάδη να τους βοηθήσει
8. Οι Αθηναίοι χάνουν στο ακρωτήριο της Σάμου, Νότιο (407 π.Χ.)
9. Ο Αλκιβιάδης δεν επιστρέφει στην Αθήνα

Αγώνας στη Θάλασσα

1. Οι Αθηναίοι με αρχηγό τον Κόνωνα νικούν τους Σπαρτιάτες στις Αργινούσες (406π.Χ.)
2. Ο Λύσανδρος νικά τους Αθηναίους στους Αιγός Ποταμούς
3. Ο σπαρτιατικός στόλος αποκλείει την Αθήνα από τη θάλασσα
4. Ο σπαρτιατικός στρατός βρίσκεται στη Δεκέλεια → Η Αθήνα ζητά ειρήνη

Συνθηκολόγηση

Γίνεται συνέδριο για να αποφασιστούν οι όροι της ειρήνης

1. Οι Κορίνθιοι θέλουν να ισοπεδώσουν την Αθήνα και να πουλήσουν τους κατοίκους ως δούλους
2. Οι Σπαρτιάτες, επειδή οι Αθηναίοι είχαν βοηθήσει πολύ κατά τους περσικούς πολέμους, προτείνουν:
 - α/ Οι Αθηναίοι να παραδώσουν τα πλοία τους εκτός από 12
 - β/ Να κατεδαφιστούν τα Μακρά τείχη και τα τείχη του Πειραιά
 - γ/ να επανέλθουν όλοι οι πολιτικοί εξόριστοι
 - δ/ Οι Αθηναίοι να ακολουθούν τους Σπαρτιάτες και να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους

Το τέλος του πολέμου - τα αποτελέσματα

Η Σπάρτη νικά αλλά:

1. Όλες οι πόλεις της Ελλάδας έχουν προβλήματα εξαιτίας της συμμετοχής τους στους πολέμους
2. Οι Πέρσες αναμειγνύονται στα ελληνικά θέματα

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ: ΜΙΑ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΣΕ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ

Ολιγαρχικές κυβερνήσεις

Οι Σπαρτιάτες:

1. Κηρύττουν τον πόλεμο στην Αθήνα για να ελευθερωθούν οι ελληνικές πόλεις από τον αθηναϊκό ζυγό
2. Μαζί με τους Πέρσες υποστηρίζουν τα ολιγαρχικά κόμματα στις πόλεις
3. Τοποθετούν επικεφαλής σε κάθε πόλη έναν Σπαρτιάτη
4. Επιβάλλουν φόρους

Οι Τριάκοντα τύραννοι

Στην Αθήνα:

1. Οι Σπαρτιάτες βάζουν τριάντα άνδρες, πολύ σκληρούς, να κυβερνήσουν, με αρχηγό τον Κριτία
2. Αντιδρούν οι Αθηναίοι και ανατρέπουν τους τριάντα τύραννους
3. Επανέρχεται το δημοκρατικό πολίτευμα

Η «Κύρου Ανάβασις» (έργο του Ξενοφώντα)

1. Ο Κύρος (σατράπης στη Μικρά Ασία) εκστρατεύει εναντίον του αδελφού του Αρταξέρξη, για να πάρει το θρόνο
2. 13.000 Έλληνες ακολουθούν τον Κύρο (μεταξύ τους 700 Σπαρτιάτες) = **Μύριοι**
3. Στα Κούναξα ο στρατός του Κύρου νικά αλλά ο ίδιος σκοτώνεται
4. Οι Έλληνες καταλαβαίνουν ότι το περσικό κράτος παρακμάζει
5. Οι Έλληνες με αρχηγό τον Σπαρτιάτη Κλέαρχο αρχικά και τον Αθηναίο Ξενοφώντα έπειτα, φτάνουν στον Πόντο

Ο Αγησίλαος στην Ασία

1. Οι Πέρσες ζητούν υποταγή από τις ελληνικές πόλεις της Ιωνίας, μετά την αποτυχία της Ιωνικής επανάστασης
2. Οι Έλληνες ζητούν βοήθεια από τους Σπαρτιάτες
3. Οι Σπαρτιάτες με αρχηγό το βασιλιά Αγησίλαο θέλουν να νικήσουν τους Πέρσες και απειλούν την κυριαρχία του «Μεγάλου Βασιλέως» (= Αρταξέρξης) στη Μικρά Ασία
4. Οι Πέρσες πληρώνουν τους Θηβαίους, τους Αργείους, τους Κορίνθιους και τους Αθηναίους για να στραφούν εναντίον των Σπαρτιατών
5. Ο Αγησίλαος αναγκάζεται να επιστρέψει στην Ελλάδα

Βοιωτικός - Κορινθιακός πόλεμος

1. Ο Αγησίλαος νικά τους αντιπάλους του (Θηβαίους, Αργείους, Κορίνθιους και Αθηναίους) στην Κορώνεια (394 π.Χ.)
2. Οι Σπαρτιάτες κυριαρχούν στην ηπειρωτική Ελλάδα αλλά χάνουν το Αιγαίο και τις μικρασιατικές ακτές
3. Ο Αθηναίος στρατηγός Κόνων νικά το σπαρτιατικό στόλο στην Κνίδα (394 π.Χ.)
4. Πολλές μάχες γίνονται μέχρι το 386 π.Χ.

Η Ανταλκίδειος ειρήνη

Πολλοί πόλεμοι → εξουθενωμένοι Έλληνες → ανάγκη ειρήνης

1. Οι Σπαρτιάτες εκμεταλλεύονται την κατάσταση στην Ελλάδα
2. Ο Σπαρτιάτης Ανταλκίδας ζητά από το βασιλιά Αρταξέρξη να γίνει ειρήνη = Ανταλκίδειος ειρήνη
3. Όλοι υπογράφουν την ειρήνη (όρος: οι Πέρσες θα μπλέκονται στα ελληνικά θέματα)

Β' Αθηναϊκή συμμαχία

Η ειρήνη δεν γαλήνεψε τον ελληνικό κόσμο → Συγκαλείται συνέδριο στην Αθήνα (378 π.Χ.) → οργάνωση Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΘΗΒΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η κατάσταση στη Θήβα

Η Θήβα:

1. Στον πελοποννησιακό πόλεμο συμμαχεί με τη Σπάρτη
2. Μετά πηγαίνει εναντίον της (μαζί με άλλες ελληνικές πόλεις)
3. Αντιμετωπίζει εσωτερικά προβλήματα: διαμάχη μεταξύ δημοκρατικών - αριστοκρατικών
4. Γράφει ιστορία χάρη στον Πελοπίδα και τον Επαμεινώνδα (δημοκρατικοί)

Πελοπίδας - Επαμεινώνδας

1. 382 π.Χ.: Η Σπάρτη ανατρέπει τους δημοκρατικούς στη Θήβα και δίνει την εξουσία στους ολιγαρχικούς
2. 379 π.Χ.: Οι δημοκρατικοί (αρχηγός: Πελοπίδας) ανατρέπουν τους ολιγαρχικούς
3. Ο Πελοπίδας φτιάχνει στρατό = Ιερός Λόχος
4. Ο Επαμεινώνδας (στρατηγός) είναι πάντα δίπλα στον Πελοπίδα
5. Ο στρατός των Θηβαίων αποκρούει όλες τις επιθέσεις των Σπαρτιατών

Η μάχη στα Λεύκτρα

371π.Χ.: Ο Επαμεινώνδας νικά τους Σπαρτιάτες στα Λεύκτρα με το στρατηγικό σχέδιο της «λοξής φάλαγγας»

Η μάχη στη Μαντίνεια

1. Ο Επαμεινώνδας εκστρατεύει στην Πελοπόννησο. Φτάνει μέχρι τη Λακωνική
2. 370π.Χ.: ιδρύεται η Μεγαλόπολη που γίνεται πρωτεύουσα της Αρκαδικής συμπολιτείας
3. Μάχη στη Θεσσαλία: Ο Πελοπίδας σκοτώνεται
4. 362 π.Χ.: Μάχη στη Μαντίνεια: Οι Θηβαίοι νικούν τους Σπαρτιάτες αλλά ο Επαμεινώνδας σκοτώνεται → οι Θηβαίοι εγκαταλείπουν την Πελοπόννησο

Μετά το θάνατο του Επαμεινώνδα:

1. Στην Ελλάδα επικρατεί χάος
2. Κανείς δε θέλει να διεκδικήσει την ηγεμονία στην Ελλάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄
ΕΝΟΤΗΤΑ 1
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Οι Μακεδόνες ζουν απομονωμένοι

Οι Μακεδόνες:

1. Ζουν απομονωμένοι στα βόρεια της χώρας
2. Έχουν βασιλιά
3. Κάνουν εμπόριο με τους Έλληνες που ζουν στα παράλια της Μακεδονίας
4. Έχουν πολεμική πείρα γιατί αποκρούουν τους γείτονές τους Ιλλυρίους και Πάιονες

Η επαφή με τους άλλους Έλληνες

1. Στενότερες σχέσεις με τους νότιους Έλληνες μετά την απόκρουση των Περσών
2. Οι Αθηναίοι εισάγουν ξυλεία από τη Μακεδονία

Ο Αλέξανδρος Α΄ (495-450π.Χ.)

1. Βοηθά στην αναδιοργάνωση του κράτους
2. Παίρνει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες
3. Οργανώνει το πεζικό και το ιππικό των Μακεδόνων
4. Πτευχαινει τη διεύρυνση των ορίων του κράτους του: Πρωτεύουσα:
α/ (αρχικά) Αιγές (ως τις αρχές του 4^{ου} αιώνα)
β/ (μετά) Πέλλα

Η δράση του Αρχέλαου

1. Μεταφέρει την πρωτεύουσα από τις Αιγές στην Πέλλα
2. Η Μακεδονία γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη κατά τη βασιλεία του
3. Ανακτά τμήμα στη Σικελία (μετά την ήττα των Αθηναίων)
4. Κάνει το Δίο (ιερό κέντρο των Μακεδόνων) δεύτερη Ολυμπία
5. Στην αυλή του συγκεντρώνονται σπουδαίοι πνευματικοί άνθρωποι της εποχής, όπως ο Ευριπίδης

Μετά το θάνατο του Αρχέλαου αναλαμβάνει την εξουσία ο Φίλιππος Β΄.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΕΠΕΚΤΕΙΝΕΤΑΙ

Η άνοδος του Φιλίππου

1. Αναδιοργανώνει το στρατό
2. Θέλει να κάνει τη Μακεδονία μεγάλη δύναμη →
 - α/ Επιστρατεύει αγρότες και βοσκούς
 - β/ Δίνει μικρότερη ασπίδα και μακρύ δόρυ (= σάρισσα)
 - γ/ Εξασκεί το ιππικό
 - δ/ Ενισχύει το στρατό με πολιορκητικές μηχανές και ελαφρά οπλισμένους στρατιώτες → πανίσχυρη δύναμη
 - ε/ Εφαρμόζει τη λοξή φάλαγγα και τη συμπληρώνει με την υποχωρητική κίνηση
3. Αντιμετωπίζει επιτυχώς τις επιδρομές των Ιλλυρίων και των Παιόνων
4. Αναπτύσσει καλές σχέσεις με τη Θράκη
5. Εξασφαλίζει ειρήνη γύρω του

Επέμβαση του Φιλίππου στη νότια Ελλάδα

Ο Ισοκράτης καλεί το Φίλιππο να ενώσει τους Έλληνες και να στραφεί εναντίον των Περσών

Η μάχη στη Χαιρώνεια

Κήρυξη πολέμου εναντίον των Αμφισσέων (μετά το αμφικτιονικό συνέδριο)

1. Αρχιστράτηγος: Φίλιππος
2. Αντίδραση Αθηναίων
3. Παράταξη Αθηναίων και Θηβαίων στην πεδιάδα της Χαιρώνειας για να εμποδίσουν το Φίλιππο να περάσει
4. Νίκη Μακεδόνων με ξεχωριστό πολεμιστή-στρατηγό τον Αλέξανδρο, γιο του Φιλίππου

Το συνέδριο στην Κόρινθο

337 π.Χ.: Συνέδριο στην Κόρινθο: Απόφαση εκστρατείας κατά των Περσών με επικεφαλής το Φίλιππο

Η εκστρατεία ματαιώνεται γιατί τον επόμενο χρόνο ο Φίλιππος δολοφονείται

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Τα πρώτα χρόνια

Δολοφονία Φιλίππου → βασιλιάς της Μακεδονίας: Αλέξανδρος (γιος του Φιλίππου), 20 χρονών
Ο Αλέξανδρος:

1. Είναι μαθητής του Αριστοτέλη
2. Αποκτά βαθύτατη ελληνική παιδεία
3. Διαβάζει Πίνδαρο, Ηρόδοτο, Θουκυδίδη και Όμηρο
4. Ονειρεύεται να συντρίψει την περσική δύναμη και να διαδώσει το ελληνικό πνεύμα σε όλο τον κόσμο

Οι μεγάλες συγκρούσεις

Ο Αλέξανδρος:

1. Συγκαλεί το Συνέδριο της Κορίνθου, όπου τον ανακηρύσσουν «στρατηγό αυτοκράτορα» των Ελλήνων
2. Εκστρατεύει γρήγορα εναντίον της Περσίας (γιατί ξέρει ότι εκείνη τη στιγμή βρίσκεται σε δύσκολη κατάσταση και ο βασιλιάς της Δαρείος ο Γ΄ ο Κοδομανός προσπαθεί να την αναδιοργανώσει).

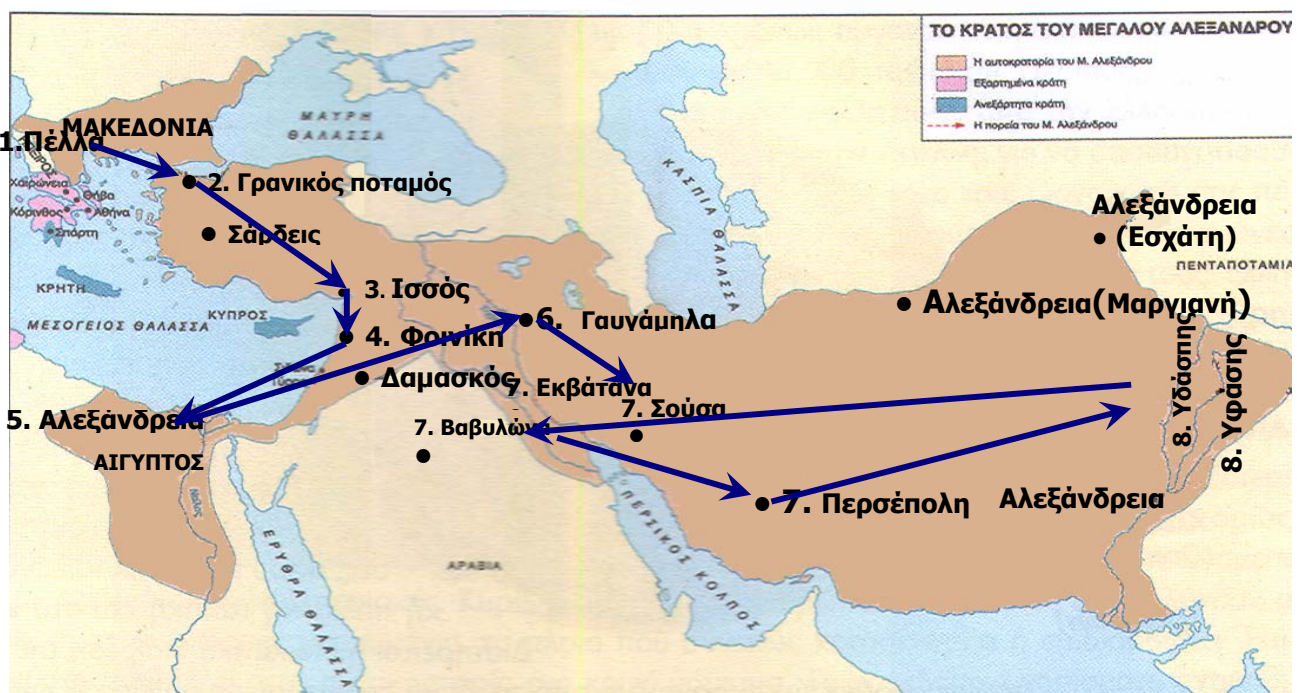
Νικηφόρα πορεία: (1) Πέλλα (334 π.Χ.) → (2) Γρανικός ποταμός (334 π.Χ.) → (3) Πεδιάδα της Ισσοῦ (333 π.Χ.) → (4) Φοινίκη → (5) Αίγυπτος (ιδρύει την **Αλεξάνδρεια**: σπουδαίο οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο της Μεσογείου) → (6) Γαυγάμηλα της Μηδείας → (7) Όλες οι μεγάλες περσικές πόλεις (Βαβυλώνα, Σούσα, Περσέπολη, Εκβάτανα) → (8) Ινδός ποταμός: Υδάσπης (παραπόταμος) → Υφάσης (άλλος παραπόταμος)

3. Θέλει να φτάσει στο Γάγγη αλλά ο στρατός αρνείται να ακολουθήσει (κουρασμένος από τους πολλούς πολέμους)

4. Επιστρέφει στα Σούσα (324 π.Χ.)

5. Πτεθαίνει στη Βαβυλώνα το 323 π.Χ.

6. **Μυθοποιείται**

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Τα σύνορα του κράτους

Εκτεταμένο κράτος (Αδριατική-Ινδός ποταμός, Κασπία Θάλασσα-Αίγυπτος) → πολλοί λαοί με διαφορετικές γλώσσες, θρησκείες, νοοτροπίες, παραδόσεις.

Ο Αλέξανδρος εφαρμόζει πολιτική που γίνεται αποδεκτή από όλους αυτούς τους λαούς:

1. Εντάσσει στο στρατό νεαρούς Πέρσες, αφού τους εκπαιδεύει στη μακεδονική πολεμική τακτική και στα ελληνικά γράμματα
2. Διατηρεί τη διοικητική διαίρεση της περσικής αυτοκρατορίας
3. Υιοθετεί ορισμένα από τα έθιμα των Περσών
4. Ενθαρρύνει τους μεικτούς γάμους (Ελλήνων-Περσών)
5. Προσπαθεί να συμπεριφέρεται σαν καλός ηγεμόνας (και όχι σαν κατακτητής)

Ίδρυση νέων πόλεων

Ίδρύει πόλεις που φέρουν το όνομά του (Αλεξάνδρειες). Οι πόλεις αυτές:

1. Κατοικούνται από Έλληνες από την Ελλάδα και τη Μικρά Ασία
2. Γίνονται οικονομικά και πολιτιστικά κέντρα του ελληνισμού (γιατί ανθίζει η παιδεία, η γλώσσα και ο ελληνικός τρόπος ζωής)
3. Έχουν μέχρι και σήμερα τα σημάδια που άφησε ο Αλέξανδρος

Ανάμειξη πληθυσμών

Ο Αλέξανδρος δε θέλει να εξελληνίσει τους λαούς της Ασίας αλλά να τους αναμείξει σε ένα αρμονικό σύνολο. Έτσι:

1. Ενθαρρύνει τους μεικτούς γάμους:
 - α/ Νυμφεύεται τη Ρωξάνη (κόρη Πέρση ευγενή)
 - β/ Οι περισσότεροι στρατηγοί και στρατιώτες του νυμφεύονται Περσίδες
2. Οργανώνει τη διδασκαλία των ελληνικών για 40.000 παιδιά της Περσίας
3. Καλεί καλλιτέχνες από την Ελλάδα (π.χ. Λύσιππος, Απέλλης) για να απαθανατίσουν τη δόξα του
4. Οργανώνει γυμναστικούς και μουσικούς αγώνες
5. Επιτρέπει την ανεξιθρησκία

Μέτρα για την οικονομική ανάπτυξη

1. Προωθεί τις ανταλλαγές όχι μόνο προϊόντων αλλά και ανθρώπων
2. Κατασκευάζει δρόμους, διώρυγες και λιμάνια για να διευκολύνει τις μετακινήσεις
3. Επιβάλλει κοινό νόμισμα στην αυτοκρατορία (το μακεδονικό νόμισμα)

Το πολίτευμα

1. Θεμελιώνει νέο συγκεντρωτικό πολίτευμα
2. Διαδίδει τον ελληνικό τρόπο ζωής στην Αίγυπτο και την Ασία
3. Αναγνωρίζει την ισότητα όλων των λαών (γι' αυτό η ιστορία τον ονόμασε «Μέγας»)

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΟΙ ΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Υπό ξένη κυριαρχία

Η Κύπρος:

1. είναι απομακρυσμένη από την Ελλάδα
2. έχει πολλούς εχθρούς που της επιτίθενται
3. είναι χωρισμένη σε 9 βασίλεια, που πάντα ενώνονται απέναντι στον κοινό κίνδυνο
4. για να αποφύγει βίαιες καταλήψεις δέχεται να πληρώνει φόρους στους επιδρομείς
5. καταλαμβάνεται από τους Ασύριους (771 π.Χ.) αλλά πληρώνοντας φόρους διατηρεί την ανεξαρτησία της
6. την ελέγχουν αρχικά οι Αιγύπτιοι (550-525 π.Χ.) και στη συνέχεια οι Πέρσες
7. ελευθερώνεται από τους Πέρσες με την εκστρατεία του Κίμωνα (450 π.Χ.)
8. ξανακαταλαμβάνεται από τους Πέρσες μετά το θάνατό του Κίμωνα αλλά διατηρεί την αυτονομία της

410 π.Χ.: Βασιλιάς της Κύπρου: Ευαγόρας:

1. Είναι πολύ καλός μονάρχης
2. Δημιουργεί τον πρώτο λαϊκό στρατό (εθελοντική στράτευση)
3. Γίνεται κύριος όλου του νησιού
4. Φέρνει στην Κύπρο την ελληνική παιδεία + τρόπο ζωής + θρησκευτικά ήθη
5. Συνδέεται με την Αθήνα, γι' αυτό τη βοηθάει στη ναυμαχία της Κνίδου (394 π.Χ.) με 100 πλοία
6. Ύστερα από την εκστρατεία των Περσών κατά της Κύπρου κάνει ειρήνη μαζί τους
7. Δολοφονείται το 374 π.Χ. και τον διαδέχεται ο γιος του Νικοκλής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η΄
ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ
ΕΝΟΤΗΤΑ 1
ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ιστορία

1. **Ηρόδοτος** = Πατέρας της ιστορίας: Αφηγείται τους μηδικούς πολέμους
2. **Θουκυδίδης**: Εξιστορεί τον Πελοποννησιακό πόλεμο

Φιλοσοφία

Σοφιστές:

1. **Σωκράτης**: πατέρας της **διαλεκτικής μεθόδου** (διδασκαλία μέσα από το διάλογο, με ερωτήσεις - απαντήσεις) και της **ηθικής διαβίωσης**
2. **Πλάτωνας**: (μαθητής του Σωκράτη) θεμελιώνει μαζί με το δάσκαλό του την παιδαγωγική επιστήμη και τη ρητορική
3. **Αριστοτέλης** (μαθητής του Πλάτωνα)

Ιατρική

Ιπποκράτης: αναπτύσσει την ιατρική

Ρητορική

1. **Λυσίας**
2. **Ισοκράτης**
3. **Δημοσθένης**
4. **Ισαίος**

Θέατρο ή δραματική ποίηση

1. **Τραγωδία**: α/ Αισχύλος
β/ Σοφοκλής
γ/ Ευριπίδης
2. **Σατυρικό δράμα**
3. **Κωμωδία**: Αριστοφάνης

Το θέατρο θεωρείται πολύ σημαντικό και γι' αυτό στην Αθήνα οι πολίτες έπαιρναν το αντίτιμο του εισιτηρίου από το κράτος ώστε να μπορούν να παρακολουθούν τις παραστάσεις

ΕΝΟΤΗΤΕΣ 2-4 ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ

Γνωρίσματα

Κλασσική τέχνη = το αξεπέραστο, το αιώνιο: Αρμονία, μέτρο και ομορφιά, όχι υπερβολή

Περίοδοι

1. Πρώιμη κλασσική τέχνη ή τέχνη του αυστηρού ρυθμού (480-450 π.Χ.): Αυστηρές μορφές
2. Ώριμη κλασσική περίοδος (450-390 π.Χ.): Μορφές σε ήρεμες στάσεις
3. Ύστερη κλασσική περίοδος (390-323 π.Χ.): Ελεύθερη κίνηση των μορφών

Θέματα

1. Μυθολογία
2. Σύγχρονα γεγονότα

Η κλασσική τέχνη, η οποία διαδίδεται μέσω της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, επηρεάζει την ευρωπαϊκή και παγκόσμια τέχνη για πολλούς αιώνες

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

1. Κορινθιακό κιονόκρανο (Καλλίμαχος): μοιάζει με καλάθι περιτυλιγμένο από αγκάθια
2. Προπύλαια (Ακρόπολη Αθηνών) (Μνησικλής): είσοδος της Ακρόπολης
3. Παρθενώνας (Ικτίνος και Καλλικράτης)
4. Ναός της Αθηνάς Νίκης (Καλλικράτης)
5. Ερέχθειο
6. Θέατρο της Επιδαύρου

Θέατρα: κτίζονται αμφιθεατρικά και τα μέρη από τα οποία αποτελούνται είναι:

1. το **κοίλον** = το σύνολο των καθισμάτων
2. τα **εδώλεια** = τα καθίσματα
3. τα **διαζώματα** = οριζόντιοι διάδρομοι, χωρισμένοι σε δύο μέρη
4. οι **σκάλες**
5. οι **κερκίδες** = τα καθίσματα ανάμεσα σε δύο σκάλες
6. η **ορχήστρα** = σκηνή (κυκλικός χώρος)
7. το **προσκήνιο** = τα σκηνικά
8. τα **παρασκήνια** = μικροί χώροι δεξιά και αριστερά της ορχήστρας
9. οι **πάροδοι** = διάδρομοι και πύλες που οδηγούν στο θέατρο

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΩΝ ΚΛΑΣΣΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

<u>Υλικά γλυπτικής:</u>	<u>Θέματα:</u>	<u>Μεγάλοι καλλιτέχνες:</u>
1. Μάρμαρο	1. Αθλητές	1. Φειδίας
2. Ορείχαλκος	2. Πολεμιστές	2. Μύρων
3. Ελεφαντοστό	3. Ήρωες	3. Πραξιτέλης κ.α.
4. Φύλλα από χρυσάφι	4. Μυθολογικές μορφές (π.χ. Ηρακλής)	
	5. Θεοί του Ολύμπου	

ΕΙΛΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ - ΑΣΤΟΧΟΓΥΝΟΤΗΤΑ

Α΄ Τρίμηνο

α/α	Ημερομηνία	Βαθμός	Παρατηρήσεις	Υπογραφή κηδεμόνα
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				

Β' Τρίμηνο

α/α	Ημερομηνία	Βαθμός	Παρατηρήσεις	Υπογραφή κηδεμόνα
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				

Γ' Τρίμηνο

α/α	Ημερομηνία	Βαθμός	Παρατηρήσεις	Υπογραφή κηδεμόνα
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				

Σχόλια - Παρατηρήσεις κηδεμόνα

α/α	Ημερομηνία	Σχόλιο - Παρατήρηση
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		